

HVA MED OSS?

Hvordan se annerledes ut, og vokse opp i et hovedsakelig etnisk norsk miljø?

Siri Marte Moseid.

29.10.2013

Antall ord:17 120

Masteroppgave i psykisk helsearbeid

Universitetet i Agder høsten 2013

Fakultetet for helse - og idrettsvitenskap

Til deg med barnet på armen

Av Ivar Haugen

Du holder et barn på armen, et barn som du kaller ditt.
Men barnet kan ingen eie. - Du får bare låne det litt.

Og den som har lånt deg barnet. Ja, det er nok barnet selv.
Og ønsker som takk for lånet, et varsomt og vakkert stell.

Men barnet skal gis tilbake slik det ble lånt deg engang.
Ikke som halv voksen ungdom, men slik som det er i ditt fang.

Derfor må barnet leveres tilbake hver dag og kveld.
Bare ved det kan det vokse i tillit til deg og seg selv.

Barnet må alltid få leve i samsvar med det det er.
I følge med egen vokster og noen som har det kjær.

Og da må du vite å følge, barnet ditt vennlig og pent.
Hver eneste stund som kommer. - For siden – kan være for sent.

For livet er ikke enkelt, og feil kan du gjøre støtt.
I valg du ofte må gjøre i hverdagen travel og trøtt.

Og kanskje vil tvilen komme - over deg vond og viktig.
Men alt du gjør av godhet, vil sikkert bli godt og riktig.

Og husk at hver dag som kommer, skal bli til en dag som har gått.
Gjør alle til lysende minner – som stjerner mot himmelblått.

Og så kan du takke for lånet, når barnet er voksen blitt.
Og klarer seg uten din støtte, først da er det virkelig ditt
(Pedagogisk psykologisk tjeneste,2013).

En stor TAKK til Marte Tabita, min adoptivdatter, som vi er så heldige og få ”låne.”

Ideen til denne studien er henne. Det har vært en spennende prosess, men som adoptivmor har den også vært sårbar med det innblikket den har gitt. En stor og ydmyk TAKK til alle informantene, som har delt sin fortelling.

En stor TAKK til min veileder i disse årene, Anne Brita Thorød. Hun har motivert og vært til stede i alle prosessene. TAKK til familien min som har holdt ut med meg! En stor TAKK må også Farsund bibliotek få, da de har hjulpet med fagstoff i hele prosessen.

Sammendrag:

Tema i denne studien er hvordan det oppleves det å se annerledes ut, og vokse opp i et miljø bestående av hovedsakelig etnisk norske. Utgangspunktet er fortellinger om dette skrevet av internasjonalt adopterte over 18 år. Oppgaven er dermed en kvalitativ studie, ved bruk av narrativ tilnærming i form av temastyrt livshistorie. Studien har som formål å henvise til den enkelte informant sin fortelling. 12 fortellinger er bakgrunnen for studien, og disse er innhentet ved hjelp av Adopsjonsforum. Det er informantene selv som har skapt de ulike tema. I analysen er det brukt Malterud (2008). Informantene har sett tilbake på sin oppvekst, og gitt oss et innblikk i sitt liv. Fortellingene fortalte meg noe om deres verden, deres erfaringer og deres opplevelser. Med deres stemmer håper jeg med denne studien å kunne få satt søkelyset på deres situasjon. Det å føle seg norsk men ha et annerledes utseende, er for noen en spesiell måte å vokse opp på i landet vårt. Denne studien ønsker å belyse akkurat denne annerledesheten.

Konklusjonen på studien er at informantene deler seg i opplevelse av annerledeshet. Denne henger også sammen med om den enkelte internaliserer en etnisk del, eller ikke. I forhold til biologisk familie og adoptivfamilie deler også informantene seg i hvordan de har opplevd sin oppvekst. Studien har lært meg å se annerledesheten, og det å vokse opp med den, på en ny måte.

Nøkkelord: Internasjonalt adoptert, annerledeshet, etnisitet, biologisk familie, adoptivfamilie.

Summary:

The theme of this study is how it feels to look different, and grow up in an environment existing mainly of ethnic Norwegians. The basis are stories about this written by internationally adopted people over 18 years of age. The task is a qualitative study, which uses a narrative approach in form of a specialty controlled life history. The purpose of the study is to look at the story of each informant. The background of the study is 12 stories, and these are given by the foundation "Adopsjonsforum". It's the informants themselves who have created the different themes. In the analysis I have used Malterud (2008) as a source. The informants have looked back at their period of growing up, and have given us an insight in their lives. The stories told me something about their world, and their experience. With their voices I hope this study could put focus on their situation. To feel Norwegian, but look different, makes it special for some to grow up in our country. This study tries to put focus on this way of being different.

The conclusion is that the informants are divided in ways of feeling different. This also depends on how much the ethnic part matters. Relations to their biological family and adoptive family also divide the informants in how their upbringing have been felt. The study have told me to look at ways of being different, and growing up with differences in a new way.

1.0 INTRODUKSJON	s.6
1.1 Bakgrunn og hensikt.....	s.8
1.2 Problemstilling.....	s.8
2.0 TEORETISK RAMMEVERK OG FORSKNING PÅ FELTET	s.8
2.1 Etnisitet. Hylland-Eriksen.....	s.9
2.2 Brottveits studie.....	s.10
2.3 Etnisk identitet – studie og teori – David Kirk / Monica Dalen og Barbro Sætersdal.....	s.13
2.4 Furmans studie.....	s.18
2.5 Botvars studie.....	s.18
2.6 Svensk studie.....	s.20
3.0 METODE	s.20
3.1 Datainnnsamling.....	s. 22
4.0 ANALYSE OG TOLKNING	s.22
5.0 ETISKE VURDERINGER	s.23
5.1. Validitet og reliabilitet.....	s.24
5.2 Perspektivbevissthet.....	s.24
5.3. Forskerens rolle.....	s.25
5.4. Metodekritikk.....	s.26
6.0. PRESENTASJON AV DATA	s.26

6.1 Tema 1: Annerledeshet.....	s.26
6.2 Tema 2: Adoptivfamilie/Biologisk familie.....	s.29
6.3 Tema 3: Forholdet til innvandrere/flyktninger.....	s.31
7.0 DRØFTING - HVA MED OSS?.....	s.32
7.1 I forhold til annerledeshet.....	s.33
7.2 I forhold til innvandrere/flyktninger.....	s.36
7.3 I forhold til adoptivfamilie/biologisk familie.....	s.38
8.0 OPPSUMMERING OG KONKLUSJON.....	s.41
9.0 LITERATURLISTE.....	s.43
Vedlegg 1: Avklaring av innsendt meldeskjema, Siri Marte Moseid, master psykisk helsearbeid ved UIA.....	s.48
Vedlegg 2: TIL FEK. – Presentasjon av prosjektet.....	s.50
Vedlegg 3: Til NSD	s.53

1.0 INTRODUKSJON

1.1 Bakgrunn og hensikt

Formålet med adopsjon er å gi et godt og varig hjem til et barn som ikke kan bli tatt hånd om av sine biologiske foreldre. Adopsjon innebærer at den som blir adoptert får samme rettslige status som om den adopterte skulle ha vært adoptivforeldrenes biologiske barn. (Bufetat, 2013)

Over 18000 barn har blitt adoptert fra utlandet til Norge fra 1970 til 2012. I 2012 ble 231 internasjonale adopsjoner gjennomført i Norge (Statistisk sentralbyrå, 2013). De tre land som her ligger på topp er Kina, Colombia og Sør-Korea. Norge har hatt en nedgang på internasjonale adopsjoner på 70,6 % siden 2002.

Vi hentet ei jente på fire år fra Chile i 2003. Emnet jeg har valgt, er dermed gjort på bakgrunn av at jeg selv er adoptivmor. Min interesse for temaet startet tre år forut for hentereise, og dette er en av de viktigste hendelsene i livet mitt!

Nå er det mange internasjonalt adopterte som ikke ser så mye annerledes ut enn den hovedsakelig etniske norske gruppe. Det er ikke denne gruppen denne studien handler om. Ei heller andre som av ulike grunner ser annerledes ut. Jeg har fokusert denne studien på de internasjonalt adopterte som ser annerledes ut, og dermed kommer i en situasjon der de vokser opp som andre etniske norske barn. – Men har et utseende som er annerledes enn denne gruppen.

I den seinere tid har det vært forsket relativt lite på internasjonalt adopterte barn i Norge i forhold til denne problemstillingen. Grunnen til dette er nok sammensatt, men jeg velger ikke å se nærmere på årsaksforklaringer i denne studien. Det er ulike perspektiver vi mangler innsyn i når det gjelder de adoptertes barns erfaringer og opplevelse. Andre har forsket på, og fortalt hvordan situasjonen er på ulike felt. Hovedfokus på skoleprestasjoner og identitet. Enkelte internasjonalt adopterte hevder også at fokuset i hovedsak har vært på adoptivforeldres ståsted, og mindre på den adopterte selv. Adopsjonsforums medlemsblad har tatt opp dette som tema. Sjelden kommer den adopterte selv til ordet, og relativt mye av denne forskingen er problemfokuseret i forhold til den adopterte. Ane Ram og Geir Follevåg er to voksne adopterte som har hevet stemmen i forhold til dette. Follevåg spør med hvilken rett andre har til å hevde at alle utenlandsadopterte er like og føler seg like?” (Follevåg, 2002).

Med dette utgangspunktet ønsker jeg å spørre den adopterte selv om hvordan det har vært å vokse opp i landet vårt. Jeg kunne ha utelatt å nevne utseende, men velger å ha dette med. Grunnen til dette er at den internasjonalt adopterte ofte har et annerledes utseende enn det etnisk norske. Ut fra en gjengs forestilling om at like barn leker best, trekker man følgelig den slutningen at det vil være lettere å ta imot innvandrere som er fra Baltikum enn Somalia (Hylland Eriksen & Sajjad, 2011). Denne tanken er ikke merkverdig, da det ofte er slik at vi har mer til felles med de fleste svensker enn eritreere. – Hylland Eriksen benevner disse som nærkulturelle land i forhold til fjernkulturelle. Når det gjelder fjernkulturell er denne type

klassifikasjoner av fremmede folk alltid mest detaljert når den er nær oss for eksempel vet ikke alle nordmenn alltid hvilke land som er med i EU, men kan godt skille dansker, svensker, finner og nordamerikanere og så videre. Men det er færre nordmenn som vet at det snakkes 250 språk i Nigeria, og fremmede folks menneskeverd graderes når man snakker om nær og fjernkulturelle land (Hylland Eriksen & Sajjad, 2011). I de siste årene har mange flyktninger og innvandrere ankommet Norge fra fjernkulturelle land, og kanskje har den adopterte en tanke om hvordan de har opplevd og erfart dette?

1.2. Problemstilling

Hvordan oppleves det å se annerledes ut, og vokse opp i et miljø bestående av hovedsakelig etnisk norske?

2.0 TEORETISK RAMMEVERK OG FORSKNING PÅ FELTET.

Det finnes ikke veldig mye forskning på utenlandsadopterte i de nordiske landene, men det er noen studier fra de foreliggende studiene jeg ønsker å løfte fram. Brottveit, 1999 og Dalen og Sætersdal 1992,1999 og 2007, har studert identitet hos utenlandsadopterte. I alle studiene går det fram at vi har med et mangfold å gjøre. Ingen kan helt sikkert si at den adopterte opplever sin situasjon på en bestemt måte. - Mange faktorer spiller inn i forhold til hvordan identitetsprosessene for den enkelte har gått. Men noen likhetstrekk finnes. Alle disse studiene forteller at gruppen internasjonalt adopterte deler seg i på den ene siden å føle seg norske, mens for en annen gruppe blir utseende den synlige markøren på det å være annerledes. Dalen/Sætersdal vinkler sine studier på det å ha en aksepterende – fornektende holdning til eget utseende. Resultatet er også her en delt holdning både til utseende og til egen etnisk gruppe. Dermed kan etnisitetbegrepet være vanskelig for denne gruppen studien omhandler. Skal indiske adoptivbarns etniske identitet beskrives og tolkes på bakgrunn av den opprinnelsen de kommer fra f.eks. en lavkastegruppe? Kunst og litteratur hører hjemme i høykastegruppene, hva skal formidles? (Dalen & Sætersdal, 1992) Skal den etniske identiteten til Vietnam barn ta utgangspunkt i krigen, eller en flyktingeleir? Dette er komplisert og sammensatt. De vil kunne bli fremmede, eller relateres til flyktninger og

innvandrere. Botvar (1999) viser at også adopsjonsalder har betydning. – Jo eldre barna var på adopsjonstidspunktet, jo mer fornøyde var de med utseendet sitt som tenåring.

2.1 Etnisitet – Hylland Eriksen

Etnisitet er et forholdsvis nytt ord, som først kom i faglitteraturen på 1950 tallet. Det stammer fra det oldgreske ”ethnikos/ethnos”, som etter hvert kom til å bety folkeslag (Hylland Eriksen, 2011). Etnisitet kan oppleves som kulturforskjeller. En etnisk gruppe vedlikeholdes ved at disse kulturforskjellene kontinuerlig virkeliggjøres (Hylland Eriksen, 2011). I følge ham finnes en usynlig grense mellom grupperinger, som ikke kan krysses. Nettopp denne grensen er ”ryggraden” i den etniske relasjonen, og det er grensen som holder gruppene atskilt. I definisjonen brukes betegnelsen ”opplevde kulturforskjeller”, og dette er subjektive forskjeller - noe gruppen er overbevist om. Det vil si at etniske grupper og etniske grenser er noe som oppleves innenfra. Det er ikke nok å si at nordmenn er en etnisk gruppe - det blir de først når de kommer i kontakt med svensker eller andre utlendinger. Fellesskapet og samhørigheten blir da vesentlig, da det for mange er en trygghet å ha noe felles i følge Eriksen. Det vil dermed bli ”oss-dem”. For å skape en stabil og avgrenset gruppe er det nødvendig med diktomisering, som signaliserer forskjell, og komplementarisering som signaliserer likeverd (Hylland Eriksen, 1997). Tidligere er nevnt nær og fjernkulturelle land, og vår avstand til disse. En skulle tro at etnisitet er viktigere jo større de kulturelle forskjellene er, men det viser seg at etnisitet har størst betydning i forhold der gruppene står hverandre nær. Krigen i Bosnia 1992-1995 er et eksempel på det (Hylland Eriksen & Sajjad, 2011). Denne innsikten kan vise oss at mens kulturforskjellene ofte blir mindre i våre dager, blir ofte etnisiteten en viktig faktor i både politikk, identitet og det å leve sammen.

2.2 Brottveits studie

Ånund Brottveit har gjennomført en studie som handler om identitetsutvikling, ekstern kategorisering og etnisk identitet hos utenlandsadopterte fra Colombia og Korea. De kom til Norge i 1960-1970 åra, og alderen på de internasjonalt adopterte var midt i 20 årene da studien ble gjennomført (Brottveit, 1999).

Studien viser hvordan de utenlandsadoperte forholder seg og integrerer sin adopsjonsbakgrunn med et annerledes utseende i sin identitet. Brottveit definerer dette som deres etniske identitet. Intervjuene og analysen er basert på tilbakeskuende beskrivelser. Han sorterer beskrivelsene i tre hovedkategorier: De norske, de dobbeletniske og de kosmopolitiske. En kort gjengivelse av de enkelte gruppene:

De norske

Denne gruppen identifiserer seg med andre norske, og uttrykker skuffelse over ekstern kategorisering som ikke norsk i forhold til et annerledes utseende. Ungdomstiden beskrives som vanskelig for noen. Frykten for å skille seg ut, og dermed bli støtt ut av det gode selskap, oppleves problematisk for enkelte.

”Når ens eget selvbilde kommer i konflikt med andres inntrykk av en, kan prisen bli identitetskrise, redusert status og eventuelt utstøtelse fra et bestemt miljø”(Brottveit, 1999, s. 49).

Frykten for å bli kategorisert i en lavstatusgruppe omtales som aktuell hos denne gruppen, da ” innvandrere og flyktninger har i medier fått en rekke negative assosiasjoner knyttet til seg. Det å markere sin ”norskhet” var viktig for enkelte. Andre var derimot uinteressert, og opplevde en annerledeshet som uproblematisk.

De dobbeletniske

Noen av de internasjonalt adopterte var mer opptatt av sin bakgrunn. Noen fra tidlig barneår og andre seinere i livet viste sin interesse for opprinnelseslandet. ”Dette betyr ikke at de betrakter seg selv som innvandrere i Norge, men at de mener det er visse betydningsfulle forskjeller på dem og de som er norskfødte”(Brottveit, 1999, s. 55). Røttene vil for denne gruppen være viktigere for identiteten enn den første gruppen i studien, selv om de har en norsk forankring.

”Selv om noen får bekreftet sin norskhet på denne måten, fortsetter mange å undersøke videre disse ”gråsonene” i sin egen identitet og gjør indirekte spørsmålet om etnisk identitet til et sentralt spørsmål.” (Brottveit, 1999, s. 55)

Flere i studien uttrykte negative oppfatninger av innvandrerne og andre utlendinger, og ønsket å holde en avstand til dem. Gruppen ”dobbeletniske” viste en avslappet rolle i forhold til sin dobbelte opprinnelse, samtidig som de ønsket å søke sine røtter. – Men dette kan også

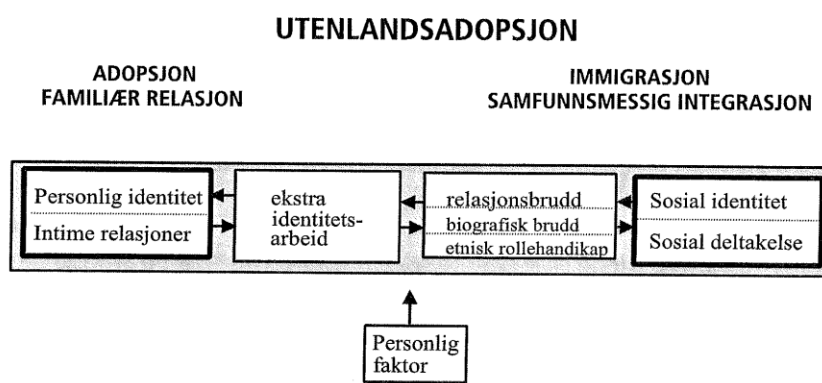
medføre motstridende følelser for enkelte. Felles var at de hadde et engasjert forhold til sin opprinnelse og at etnisk identitet var viktig for dem.

De kosmopolittiske.

Denne gruppen ønsket verken å identifisere seg med det å være norsk, eller fødelandet de kom fra. De avviste vektleggingen av etnisitet, og var hovedsakelig mer opptatt av livet her og nå. Enkelte ønsket en ferietur til landet de kom fra, men var ikke i så stor grad som de andre opptatt av sine røtter. Dette er med andre ord en sammensatt gruppe, som søker f. eks dans og musikk fra andre land der det passer inn i livet deres samt vennerelasjoner over etniske grenser. Her stod åpenhet for nye ting og impulser sentralt.

Alle tre løsninger kan gi et godt selvbylde og en trygg identitet. Brottveit presiserer at dette også gjelder forhold til utseende. I forhold til ekstern kategorisering og ytre press er dette viktig. Ved kommentarer og utslag av rasisme, kan selvbylde rokkes. ”Hvordan de forskjellige løsningsalternativene for etnisk identitet er oppfylt, avhenger av den individuelle identitetsutviklingen”(Brottveit, 1999, s.66). Her er det ulike faktorer som spiller inn. Det kan være alt fra hvordan den enkelte blir møtt av omgivelsene, familieforhold samt personlige faktorer. ”Den etniske identiteten er en del av den sosiale identiteten, og fokuset er her i større grad på den eksterne siden ” (Brottveit, 1999). Identitet og identitetsdannelse er nært forbundet med utvikling av relasjoner til andre, de er nærmest hverandres forutsetninger ” (Brottveit, 1999, s.15).

Brottveit skisserer dette i figuren nedenfor, da adopsjon og immigrasjon er to sider den internasjonalt adopterte må forholde seg til (Brottveit, 1999, s. 93).

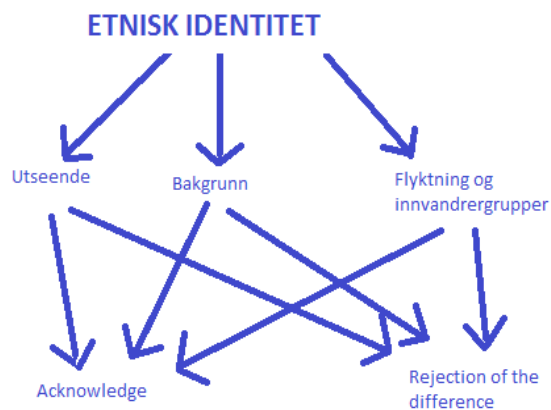
Forenklet forklart vil de dermed få en dobbel tilpasningsprosess i det norske samfunn. Både i form av familien de blir en del av, og i samfunnet for øvrig. Brottveit mener de med dette har et ekstra identitetsarbeid, og hvorvidt den adopterte utvikler en etnisk del avhenger av identitetsprosessen. Noen kan konkludere med at de er norske, andre kan få en del av seg som trekkes mer mot egen etnisk gruppe. Identitesløsningene i form av de norske, de dobbelt etniske og de kosmopolittiske vil være identitetsoppnåelser som følge av dette. Den personlige faktoren i form av medfødte personlighetstrekk, eller tidlig miljøpåvirkning spiller her inn for utfallet som er deres egen posisjon i familie og samfunn (Brottveit, 1999).

Identitet er en utviklingsprosess den enkelte gjennomgår hele livet, og i ulike faser av livet. Det kan bl.a. være ved nye situasjoner i livet der spørsmål rundt dette komme opp. Identitetsutvikling tilhører ikke kun ungdomstiden, i følge Brottveit. Selv om foreldre hevder å ha lik oppdragelse på et søskenpar, kan disse ha helt ulike identitetsprosesser og utfall. Det kan være ulike personlighetstrekk og miljøpåvirkninger som ligger til grunn. Brottveit benevner dette som den ”ukjente x”, og den er uforutsigbar. Men ikke alle har gjennomgått en spesiell identitetskrise i forhold til det å være adoptert, det viser gruppen ”de norske”, samt til dels den ”kosmopolittiske” i Brottveit sin studie. Men andre kan igjen oppleve at ved overganger og ”taktskifter” i livet kan spørsmål rundt dette tema gjøre seg gjeldene.

2.3 Etnisk identitet – studie og teori – David Kirk. - Monica Dalen og Barbro Sætersdal

Etnisk identitet er et uklart begrep i forhold til adopterte som kommer fra andre land og til et skandinavisk miljø. Dalen spør om f.eks. indiske adoptivbarn etniske identitet skal stimuleres ut fra der de egentlig kommer fra med litteratur, kunst osv, eller i forhold til innvandrede indere i Skandinavia (Dalen, 2007).

David Kirk er en av de få som har utviklet en teoretisk forklaringsmodell om adopsjon. Acknowledge-of-difference og rejection-of-difference definerer han som to mestringsstrategier og motpoler der den enkelte adopsjonsfamilie befinner seg et sted på skalaen mellom disse punktene. Det å erkjenne at det er en forskjell, eller fornekte dette har stor betydning for en harmonisk identitetsutvikling for den som er adoptert. Grunnforutsetningen er en åpen og god kommunikasjon. Kirks psykososiale teorier omkring Acknowledgement-Rejection of difference (Kirk, 1964, s. 59) har hatt stor betydning for forskning og adopsjonspraksis Dalen og Sætersdal (1992, s. 220) har kategorisert den etniske identitet i denne figuren:

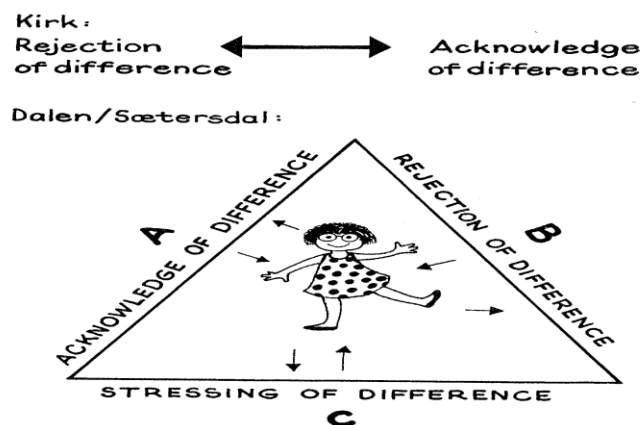

Dalen og Sætersdal (1999, s. 65) har også videreført Kirk sin teoretiske forklaringsmodell i forhold til hva den internasjonalt adopterte utsettes for med et nytt moment, illustrert som dette:

A: Acknowledge of difference

B: Rejection of difference

C: Stressing of difference

Dalen og Sætersdal laget en modell som ikke var så statisk og endimensjonell. Den viser den indre psykologiske situasjonen i den enkelte adopsjonsfamilie, og bygger sine data på adopterte av samme etnisk rase som sine adoptivforeldre. - Her er det kun adoptivforeldre som har uttalt seg. En gjengivelse av denne modellen blir her forenklet. Hovedpoenget med å

tilføre stressmomentet, er at de internasjonalt adopterte har flere momenter å forholde seg til som storsamfunnets holdning og reaksjoner på etnisiteten, samt den adoptertes oppfatning av adopsjonsforholdet.

”Denne dimensjonen betegner at adoptivforeldre og andre kan også kan *stresse*, eller overbetone forskjellene. Det betyr at andre trekk, for eksempel at de psykologiske og etniske forskjellene blir forsterket på en slik måte at andre trekk, f.eks. personlige egenskaper ved de utenlandsadopterte barna, trer i bakgrunnen. - *Individet blir dermed redusert til sin adoptivstatus eller sin etnisitet*” (Dalen & Sætersdal, 1999, s. 64).

Dalen og Sætersdal omtaler også tidsbegrepet i dette. – Det kan være ulike faser i livet f.eks. puberteten, eller ulike situasjonsskifter f.eks. en skilsmisse/flytting med mer. Den adoptertes personlige egenskaper vil jo også her spille inn.

Styrken i de ulike dimensjonene varierer ut fra barnets styrke og ressurser, samt relasjoner til familie og samfunn. Likedan påvirker nærmiljø, og andre forhold rundt barnet. Barnets posisjon vil variere over tid ut fra denne gjensidige påvirkning.

I 1985-90 ble det gjennomført en studie med internasjonalt adopterte fra Vietnam, samt en gruppe fra India (Dalen & Sætersdal, 1992). Dataene i denne studien er analysert ut fra Kirks teori. Her går det frem at det er to sentrale dimensjoner i den adoptertes identitetsutvikling. Den ene handlet om selve adopsjonsforholdet, den andre dimensjonen om ulike aspekt av den enkeltes forhold til etnisk identitet. I denne studien ble alle intervjuutsagn kodet etter:

1. Aksept av adopsjon som grunnleggende kjensgjerning, samt åpenheten mellom foreldre og barn om bakgrunn og biologisk opprinnelse gjennom oppveksten. (Acknowledgement)
2. Fornektning eller avvising av adopsjonsforholdet som betydningsfullt, og fornektning av grunnleggende forskjeller mellom adoptivforeldreskap og biologisk foreldreskap, rejection (Dalen og Sætersdal, 1992, s. 212).

Denne kodingen er hentet fra David Kirks dikotomi, slik vist ovenfor. Den etniske identiteten ble delt inn i tre kategorier i ut fra intervjuer med internasjonalt adopterte:

To grupper adoptivbarn ble intervjuet. Barn fra ulike deler av India, noen mørke i huden og andre lysere. Den andre gruppen var krigsbarn fra Vietnam. Studien innbefatter også intervjuer med adoptivforeldre, men da dette ikke er denne studiens problemstilling ser jeg her bort fra disse.

1. Oppfatning av eget utseende.

De fleste adoptivbarn hadde en fornektende holdning til eget utseende, mens andre hadde en aksepterende og realistisk holdning til annerledesheten i forhold til utseende. Enkelte lå også midt på skalaen mellom aksept og avvisning.

2. Forholdet til kulturell bakgrunn.(Tilhørighet)

Det synes som de internasjonalt adopterte har en mer aksepterende innstilling til sin bakgrunn enn til sitt utseende. Noen få hadde en avvisende holdning til sin bakgrunn, mens enkelte lå midt på skalaen (Dalen & Sætersdal, 1992).

3. Forholdet til innvandrere og flyktninger.

Ungdommene hadde her et sammensatt forhold til egen etnisk gruppe. Noen ga uttrykk for en avvisende holdning, eller negative følelser, men flere av de unge adopterte aksepterte en samhørighet og en anerkjennende holdning til egen etnisk gruppe (Dalen & Sætersdal, 1992).

4. Familie

Informantene ga uttrykk for at det hadde vært uproblematisk å vite at de var adopterte og ikke født inn i familien. I tenårene ble det derimot vanskelig å snakke med foreldrene om dette tema. De ble mer bevisste over sin egen situasjon og over sin bakgrunn. Hovedtyngden av informantene falt inn under kategorien "Acknowledgement". - De hadde akseptert sitt adopsjonsforhold. Selv om de hadde vanskelig for å snakke med foreldre i tenårene, var det å flytte fra en deprivert situasjon og kommet inn i et nytt miljø positiv for disse.

Barnets utvikling av identitet betinger både en biologisk vekst og et sosialt samspill, en pendling mellom disse, og barnets personlige styrke kan skyldes positive endringer i miljøbetingelsene som følge av en adopsjon (Dalen & Sætersdal, 1992).

I 1997 oppsøkte Dalen og Sætersdal noen av de internasjonalt adopterte på nytt. De var på denne tiden unge menn og kvinner i 30 årene. - "Jeg er den jeg er blitt, ikke den jeg var eller kunne ha vært." Dette er et av hovedavsnittene i boka "Hvem er jeg?" Studien viser at

familien spiller en sentral rolle når det gjelder den enkeltes oppfatning av seg selv som en sosial verdifull person.

”Utenlandsadopterte ønsker fremfor alt en grunnleggende anerkjennelse av at de virkelig hører til, som familiemedlemmer i det samfunnet de har vokst opp i og inn i ”
(Dalen & Sætersdal, 1999, s. 153).

Men studien viser også at de voksne adopterte ikke i så stor grad hadde like stort behov for å markere sin norskhet slik de hadde i tenårene. I denne studien hadde barna mistet alt av familie og omsorg, samt at barna ikke ble stimulert godt nok i miljøene på barnehjemmene. De hadde dermed ikke oppvekstforhold som førte til en optimal utvikling. De adoptivfamiliene som tok imot et barn fra Vietnam var trygge i foreldrerollen, i og med at de alle hadde barn fra før. Men for disse barna var det ulik både utvikling og måter å møte livet på. De fire grupperingene nedenfor viser dette.

Kort gjengitt har den første gruppen taklet livet ”fritt og freidig”, som Dalen og Sætersdal benevner det. Vanskeligheter er en spennende utfordring, og bakgrunnen har ikke vært til hinder. Utseende er ikke noe problem, og det å kontakte andre fra adoptivlandet eller andre har ikke vært aktuelt. Selvstendigheten viser seg også i forhold til adoptivfamilien.

Den andre gruppen benevnes som ”frøken strevsom”. Denne gruppen hadde et tettere forhold og samarbeid med sine adoptivforeldre. - De hadde også hatt en stå – på -vilje og samvittighetstyrt. For å få et balansert forhold til sin egen bakgrunn, er ønsket sterkt i denne gruppa til å reise tilbake til Vietnam. Denne gruppa gir uttrykk for at det ikke har vært problematisk å se annerledes ut.

Den tredje gruppen er også fornøyd med sitt utseende, men dette er en gruppe som har slitt med store problem. De har hatt god kontakt med sine adoptivforeldre, men har hatt problem av ulik art i yrkeslivet. Det fortelles om mobbing, og flere har hatt kontakt med hjelpeapparat. Forholdet til egen etnisk bakgrunn blir et ”luksusproblem”, når livssituasjonen blir så vanskelig.

Den siste gruppen representerer ei gruppe som er skoleflinke, samt har en sterk tilknytning til adoptivforeldre. Situasjoner i skole og samfunn har gjort at annerledesheten er noe de er klart oppmerksom på. De hadde valgt mindre kvalifisert arbeid, for å være nærme hjemstedet. – Trygghet stod sentralt for denne gruppen, og følelsen av å være norsk var sterk. Dermed er forholdet til innvandrere og flyktninger distansert.

Dalen viser til ulik forskning som vitner om ungdommer som tar avstand fra sin egen etniske gruppe, og til andre innvandrere. - De føler seg som andre norskfødte ungdommer på samme alder, og det sentrale blir dermed hvordan omgivelsene oppfatter det etniske utseende. Dalen definerer denne prosessen som hvordan den eksterne identifikasjonen foregår. Dermed blir dette forholdet noe ambivalent. Dette kan forklares med det å hindre å bli stigmatisert i en minoritetsposisjon, og som igjen kan påvirke både livsutfoldelse og selvbilde. Denne studien viste at enkelte følte det psykologiske presset ble mindre i f.eks. Storbritannia og USA, selv om de fargede gruppene også kunne oppleve stigmatisering her. ”Går det ikke ann å være en svart nordmann?”(Dalen & Sætersdal, 1999).

”Om forholdet mellom hvordan de selv oppfatter sin tilhørighet(etnisk selvidentifikasjon) og hvordan omverdenen oppfatter dem(ekstern identifikasjon) er entydige, er forholdet uproblematisk”(Dalen & Sætersdal, 1999, s. 72).

I forholdet til kultur og bakgrunn viste forskningen at de internasjonalt adopterte hadde en mer aksepterende innstilling til sin bakgrunn enn til sitt utseende. Men de adopterte ungdommene viste et ambivalent og komplisert forhold til både egen etnisk gruppe og til andre innvandrere(Dalen & Sætersdal, 1999).

Dalen gjennomførte også en studie i 2007, som viste at situasjonen kunne være vanskelig for dem som utseendemessig skilte seg ut fra majoriteten, men som kulturelt og psykologisk definerte seg selv som norske. Utseende blir dermed den synlige markøren som kan stemple dem annerledes. En del ungdommer anser derimot emnet som ikke aktuelt for dem, utnakkert og en påminnelse om det å være annerledes (Dalen, 2007).

2.4 Furman

En annen som har som har forsket på barn som har hatt en vanskelig start på livet er Ben Furman. Han har i boka ” Det er aldri for sent å få en lykkelig barndom”, snudd opp ned på noen av våre vanligste forestillinger om utsatte barn. Han har på bakgrunn av tre spørsmål angående vanskelig barndom fått inn tre hundre innsendte brev og fortellinger. De voksne som svarte måtte gi begrunnelse for hvordan de hadde klart seg til tross for det de hadde opplevd, hva de hadde lært av det, og hva de hadde gjort seinere i livet for å oppleve det de gikk glipp av i barndommen. Han forstod etter disse brevene, at menneskene kunne utvikle en

evne til å bruke fortiden som en kraftkilde, heller enn roten til alt vondt (Furman, 1997). Det å betrakte livet som en vev, der en ikke kan velge materialet helt fritt, men tenke ut hvilket mønster som skal bli det neste, er et perspektiv på livet han mener er vesentlig. - Resten av veven bestemmes ikke hva man har vevd til nå (Furman, 1997).

Furman tar et oppgjør med utviklingspsykologien, og hevder at barnets utvikling ikke skrider fram i trappetrinnsliknende stadier, og følger heller ikke fastlagte skjemaer. Om barnet skal sammenlignes med en maskin som programmeres slik at den skal virke uklanderlig seinere, så er ikke dette tilfellet.- Mennesket er et tilpasningsdyktig vesen som stadig utvikler seg og lærer nye ting (Furman, 1997). Han hevder videre at en som voksen kan oppleve noe som en ville ha gjort det i barndommen. Når vi ikke lenger ser det med barnets nysgjerrige øyne, og har lyst til å lære å vokse, vi blir ett med vår ulykkelige fortid. – ”Å oppleve barnets glede”, er noe vi alltid må søke, hevder han. Selv om ikke hans teorier er bygget på utenlandsadopterte barn, så vet vi at det i flere tilfeller er slik at disse barna har hatt en vanskelig start på livet. Dermed er hans bidrag i forhold til denne gruppen betydningsfullt.

2.5 Botvar

Studien, ” Meget er forskjellig, men det er utenpå,” handler om unge internasjonalt adoptertes levekår og livskvalitet (Botvar, 1999). Han har bl.a. undersøkt de adoptertes forhold til etnisk bakgrunn.

På grunn av sitt utseende, vil den adopterte gruppen skille seg ut i forhold til hovedgruppen av norsk ungdom. Botvar hevder at i likhet med adoptivforeldre må ungdommen foreta et valg mellom å anerkjenne eller fornekte adopsjonsforholdet og det ”etniske element”.

Denne undersøkelsen viser oss bl.a. forskjellen mellom adopterte gutter og adopterte jenter i forhold til eget utseende. Adopterte gutter synes å være enda mer fornøyd med utseende enn norskfødte gutter. Adopterte gutter skårer overraskende høyt i forhold til fysisk selvbilde, som også ble undersøkt i denne studien. Overraskende på grunn av at de adopterte guttene fysisk er mindre, men den høye idrettsaktiviteten er muligens en av grunnene til godt fysisk selvbilde. Botvar mener det er nærliggende å tro at dette er en av forklaringene til de positive utslagene.

De adopterte jentene er stort sett like (mis)fornøyde som jenter flest. Grad av misnøye og ulike typer misnøye, samt hva de er misfornøyde med, er ikke tatt med i denne undersøkelsen.

Bakrunsmaterialet for undersøkelsen viser at når vi ser på spørsmålene enkeltvis, er andelen som uttrykker stor grad av misnøye med eget utseende, noe høyere blant utenlandsadopterte enn de er blant norsk-fødte. Andelen varierer blant de sistnevnte som er ”svært misfornøyd” mellom 5 og 10 %. Andelen blant utenlandsadopterte varierer mellom 7 og 15 %. Undersøkelsens bakgrunnsmateriale viser at det også er forskjeller mellom adopterte fra Colombia og adopterte fra Korea. De førstnevnte er noe mer fornøyd med utseende enn de fra Korea. For alle fire spørsmålene viser analysen at også adopsjonsalder har betydning. – Jo eldre barna var på adopsjonstidspunktet, jo mer fornøyde var de med utseendet sitt som tenåring. Holdningen til eget utseende har stor betydning når ungdom konstruerer sitt eget selv bilde (Botvar, 1999). Selv om de fleste utenlandsadopterte er godt tilpasset det norske samfunn, kan flere adopterte i perioder være opptatt av fødelandet. Måten den adopterte forholder seg til det etniske på, kan vinkles på ulike måter. Denne undersøkelsen hadde fokus på utseende, en annen vinkling kan være i forhold til etniske minoriteter i befolkningen. Botvar vinkler sin neste tilnærming til nasjonal og kulturell tilhørighet. Tilhørighetsgrupper med utgangspunkt i to spørsmål:

- A. Jeg oppfatter meg helt og fullt som nordmann.
- B. Jeg føler en tilknytning til mitt fødeland.
- C. Jeg er stolt over å ha en tilknytning til to ulike land.

Hele 62 % av de utenlandsadopterte gir uttrykk for at de er sterkt enig i det første utsagnet. 22 % er delvis enig, mens 11 er uenige. 5 % er usikre. Det andre utsagnet svarer mindretallet på 38 % at de er helt eller delvis enige, 51 % er uenige, mens 11 % er usikre på hva de skal svare.

2.6 Svensk studie

Frank Lindblad, Anders Hjern og Bo Vinnerljung står for den svenske studien i 2007, der internasjonalt adopterte var et av forskningsområdene. Forenklet sagt blir de adopterte som gruppe her sammenlignet med et utvalg av befolkningen ellers. Studien omhandler alt fra psykiske problemer, rusmisbruk, utdanning og sosiale problemer. Studien peker på forskjellen

det er å vokse opp som innvandrerbarn med sine biologiske foreldre, i forhold til at de adopterte barna fra samme land ikke gjør det. Med dette kan identitets spørsmål gjøre seg gjeldene, da ulike uttrykk for kultur er mer tilgjengelige for innvandrerbarn. Adoptivfamilien som gruppe har bedre sosioøkonomiske forutsetninger enn gjennomsnittsfamilien, men det finnes i alle sosiale lag og geografiske miljøer i følge studien. Visse psykiatriske og sosiale risikosituasjoner forekommer mindre enn ellers hos adoptivfamiliene. Dermed blir forutsetningene for en god utvikling større. Men når det er sagt viser studien at de adopterte som gruppe har en større sårbarhet i forhold til svenskfødte barn, men de har en bedre prognose enn langtids fosterbarn. De adoptertes fødeland og bakgrunn har en betydning i forhold til utvikling. Studien konkluderer med at muligheten for diskriminering og rasisme kan være en mulig årsaksforklaring i forhold til de ulike problem denne gruppen ser ut til å komme ut for.

3.0 METODE

For å belyse temaet har jeg brukt en kvalitativ metode. Den har sitt vitenskapsteoretiske grunnlag i hermeneutikken og fenomenologien, og bygger på teorier om menneskelig erfaring (fenomenologi) og fortolkning (hermeneutikk).

Gjennom kvalitativ metode har denne studien ønsket å få kunnskap om informantenes opplevelse om fenomenet ut fra deres livsverden (Malterud, 2008). Narrativ tilnærming i form av temastyrt livshistorie er brukt, da narrative tilnærming kan ha ulike formål. Denne studien har hatt som formål å henviser til bestemte episoder eller handlingsforløp, og i dette tilfellet skriver den enkelte informant sin fortelling (Kvale & Brinkman, 2010). Dette har skjedd i samarbeid med Adopsjonsforum.

Spørsmålet til informantene har vært det samme som i problemstillingen, og den enkelte har da åpent kunne skrive sin fortelling og livshistorie. Hva som da kom inn av episoder og handlingsforløp, har vært opp til den enkelte. Fortellinger har til alle tider vært en formidlingsmåte i forhold til livsverden. Den virkelighetsmåte den enkelte fortelling innehar, har bidratt til viktig data i studien.

Det finnes ulike definisjoner av narrative. Til tross for dette, er det noe som alltid går igjen. Det finnes en forteller som tar tilhøreren med på en reise fra start gjennom tid.

Narrative har roller, struktur og temporalitet, og narrativ analyse er et redskap for å se nærmere på hvordan disse forholdene påvirker fortellingen (Malterud, 2008, s. 140).

I lys av dette har jeg analysert og tatt vare på den enkelte informants fortelling om sin opplevelse av å vokse opp i Norge.

For å finne aktuell forskning på internasjonalt adopterte har biblioteket vært til stor hjelp.

ved UIA. Her er det søkt i søkestasjonene BIBSYS ask, alle system. Søkeordet var: "Adopted children" (36 treff)/" Adopted and identity"(563 treff) "Identity" i Norden (18417 treff) etter dette fant jeg 8 treff som var av interesse. "Identity development and mental health", 2005-. Malin Irhammar og Marianne Cederblad. Videre søkte jeg på "Racism", og fant en studie av Margreta Carlberg under bøker og tidsskrifter: Internatielt adopterade i Sverige.

Av Monica Dalen har jeg også fått en studie gjennomført i 2007-2009 av Dalen og Steinar Theie. Universitetet i Oslo har også flere aktuelle studier om adopterte, men de fleste handler om lærevesker, sosial interaksjon i familiene og språkutvikling. Steinar Theie har også en studie på adopterte barns sosiale kompetanse på videregående nivå sammenlignet med norsk ungdom.

I forhold til identitet og etnisitet har jeg valg å konsentrere meg om fire av de norske forskningsrapporter som er laget om adopsjon. Disse er valgt for at den kulturelle konteksten skal være så lik som mulig.

3.1 Innhenting av data

For å innhente fortellinger fra den enkelte adopterte har jeg brukt Adopsjonsforum. Dette er den største adopsjonsorganisasjonen i Norge, og formidler adopsjon fra 13 ulike land. Jeg kontaktet Adopsjonsforum i slutten av august 2011, jeg fortalte om prosjektet med forespørsel om å bruke medlemsbladet til å rekruttere informanter. I oktober tok jeg kontakt med dem igjen, og de visste allerede da at noen ønsket å bidra. Adopsjonsforum ønsket å skrive om studien på hjemmesiden, samt på " Ung adoptert" nettsiden for unge adopterte mellom 18 og 25 år. Oppfordringen til å skrive, med opplysninger om masterprosjektets formål og forskningsetiske prinsipper ble lagt ut på nettstedet i perioden januar-februar 2012.

4.0 ANALYSE OG TOLKNING

Spørsmålet om aktuelle informanter var det samme som i problemstillingen, og den enkelte kunne åpent skrive sin fortelling/ livshistorie. Det som da kom inn av episoder og handlingsforløp, var opp til den enkelte. Det kom inn 12 fortellinger, og noen av disse var på mange sider. Alle fortellingene er tatt med i studien. Mange kontaktet meg, og ønsket heller intervju. Det var et bevisst valg fra min side å ikke gjøre dette, da jeg var redd for å påvirke svar i min rolle som adoptivmor.

Likhet og hovedtemaer, samt andre temaer ble tatt opp til analyse. Den enkelte adoptertes følelser og tanker kom frem, og fortellingene var dermed private og individuelle.

De er et spennende materiale for å analysere hvordan enkeltmennesker bruker og omformer tilgjengelig verdibegreper og forestillinger for å skape bilder av selvet (Malterud, 2008).

I analysen av denne kvalitative studien, brukes Malterud (2008). Analysen bygger bro mellom rådata og resultater ved at materialet blir organisert, fortolket og sammenfattet i fire analyseprosesser (Malterud, 2008, s. 91).

Først leste jeg igjennom brevene fra informantene, slik at jeg fikk et helhetsinntrykk. Deretter ble foreløpige tema delt inn, slik at "fugleperspektivet" over dataene kunne komme inn. Så ble meningsbærende enheter organisert. Kodegrupper, der teksten ble hentet ut fra sin opprinnelige sammenheng og satt sammen med beslektede tekster, ble gjennomført. Hver gruppe hadde nyanser, og disse dannet subkulturer. "Gullsitater" ble så hentet ut, og representerte hver kodegruppe. I tillegg var det viktig å lese informantenes tekster, slik at helheten i sitatene stod i ble ivaretatt. Dette er en hensiktsmessig måte å forstå analysen av fortellingene som kommer inn. Kategoriene som skilte seg ut, kunne belyses ved hjelp av den presenterte teori og forskning.

Disse personlige livshistoriene reflekterer blant annet særegenheter for den gruppen, eller kulturen de er en del av. Dette muliggjør en felles forståelse (Forelesing 27.09.2011, Kjell Kristoffersen).

5.0 ETISKE VURDERINGER

Fortellingene er selvutleverende, og det stiller derfor krav til den som forteller og den som tar imot en fortelling. Anonymiteten må tas vare på både navn, kjønn og sted. Respekten for fortellingen som helhet er vesentlig, slik at meningen og hendelsene blir tatt vare på i den helheten de står i. Forskningen skal føre til en ny erkjennelse, og denne studien utvidet kunnskapen om de internasjonalt adopterte.

Fortellingene setter den adoptertes livshistorie i sentrum, det levde liv. Fortellingene henvender seg til tilhørerne med en tillit om å bli tatt vare på. I dette er en selvutleveringen og en moralsk handling som må behandles med respekt.

Som nevnt har jeg spurt unge, voksne over 18 år om å sende meg historiene deres. Grunnen til å velge denne aldersgruppen, henger sammen med de etiske vurderingene. Det å spørre ungdom under 18 år, som står midt i identitetsprosessen, kan være sårbart. Kanskje kan det være mer hensiktsmessig ”å se tilbake”, ved å få et større perspektiv over opplevelse og erfaringer.

Fortellingene som kommer inn har blitt anonymisert, og kan dermed ikke gjenkjennes. Sammen med oppfordringen til å skrive, la jeg til opplysninger om hvordan materialet skulle brukes, anonymiseres og den enkeltes mulighet til å trekke sin historie tilbake på et hvilket som helst tidspunkt. Fortellingene er fortrolige og åpne i sin kontekst, og da har det vært viktig å ha respekt for den enkelte informant. Etisk bevissthet og etiske vurderinger i prosessen med behandling av fortellingene, er viktig å ta hensyn til.

Personvernombudet for forskning ved samfunnsvitenskaplig datatjeneste (NSD) ga sin godkjenning, og det gjorde også Fakultetets etiske komité. (vedlegg av søknad)

Kvale (2009) omtaler tre etiske regler for forskning på mennesker. – Det informerte samtykke, konfidensialitet og konsekvenser. Informasjonen om studiens mål, og frivilligheten ble ivaretatt. Likedan informasjonen om å kunne trekke seg på et hvilket som helst tidspunkt. Likedan ble informasjonen om taushetsplikt og ivaretagelse av fortellingene gitt den enkelte informant. Anonymiteten er vesentlig, slik at den enkelte informant ikke på noen måte kan gjenkjennes. Konsekvensene for å delta i forhold til mulig skade som kan påføres ved deltagelse, er også tatt vare på. – Dette går igjen på anonymisering, slik at gjenkjenning ikke finner sted i studien.

5.1 Validitet og reliabilitet

Validitetsbegrepet må stå som et overordnet mål, slik at en forsker på det som er ment å forske på. Gyldigheten av denne studien, er at en trekker riktige slutninger i forhold til det fortellingene inneholder og det informantene har ment. En mer ytre validitet er om resultatene fra denne studien har en generaliseringsverdi. – Det er ønskelig at andre internasjonalt adopterte kan kjenne seg igjen i det som har kommet frem. Håpet er også at det for andre, som har med internasjonalt adopterte å gjøre, vil ha en nytteverdi. Kanskje det kunne være en veiviser for vokse som jobber med barn å vite om den situasjonen de internasjonalt adopterte befinner seg i. - Det å føle seg norsk men se annerledes ut, kan for noen være vanskelig og for andre være uproblematisk.

Når det gjelder reliabiliteten eller påliteligheten, forteller denne om resultatene hadde vært de samme om studien hadde blitt gjentatt under identiske forhold. – I hvilken grad den kan etterprøves? Andre kunne bruke de samme begrepene som jeg har gjort for å gjøre en lignende studie. Ut fra tidligere forskning denne studien referer til, vil nok også andre oppdage de samme fenomen og resultater.

5.2 Perspektivbevissthet

Forskeren må være seg bevisst hvordan hun er med å påvirke hvilke temaer eller sannheter som blir vektlagt. Perspektiver som ligger til grunn, og teorier som analysen bygger på, er med å forme kunnskapen. De må fremtre åpent for å sikre validiteten (Larsson, 2005). Tolking og analyse har i denne studien bygget på etnisitet, identitet og forskning hovedsaklig i Norge. Hylland Eriksen har vært brukt i forhold til etnisitet, Kirk, Dalen og Sætersdal i forhold til etnisk identitet, samt Brottveit sin studie og teori. Botvar sin studie og en svensk studie er også nevnt.

Man kan risikere at de som har eller har hatt problemer, ikke stiller opp i studier som dette. Studiene vil da utgjøre et for positivt utvalg, slik at de har færre problem enn i gruppa som helhet.

Det kan være mange grunner til det. Både i forhold til adopsjonsfamilien og til nærmiljøet kan det for noen være vanskelig å fronte ulike problem som har med oppvekst å gjøre (Lindblad, Hjern & Vinnerljung, 2007). Det krever noe av informanten ved å utlevere seg, og spesielt om

det er negative hendelser eller oppvekstforhold. Det er nok lettere å utlevere noe positivt, enn å si noe negativt. Denne studien har informanter som forteller begge deler, og det vil da belyse problemstillingen fra ulike vinkler.

5.3 Forskerens rolle

Forforståelsen er den ryggsekken vi bringer med oss inn i forskningsprosjektet, før det starter. Innholdet i denne ryggsekken påvirker hele veien måten vi samler og leser våre data (Malterud, 2008). Motivasjonen for å sette i gang med forskning omkring et tema, kan også ligge her. I mitt tilfelle, stemmer dette.

Hans Georg Gadamer sier at det trengs en kritisk måte å forholde seg til historien på. For å kunne leve, må en også kunne frigjøre seg fra det fortidige (Gadamer i Nordenstam, 2006). Akkurat dette var viktig å være seg bevisst i min forforståelse som adoptivmor ved analyse av data som kom inn. For Bourdieu finnes ingen verdifri, nøytral objektivitet. Det finnes kun ”agenter” som er posisjonert i felter. Deltager-objektivitet innebærer at en engasjerer seg i sitt objekt, men at man hele tiden objektiverer sin relasjon. Det er derfor ikke mulig å være helt nøytral, men ha et mest mulig nøytralt forhold til informantene. - Bourdieu kaller dette ”refleksiv sosiologi” (Bourdieu i Wilken, 2006). Det å sette sin egen forforståelse i parentes i møte med data, blir egentlig et uoppnåelig mål i følge Malterud.

Vi påtar oss derfor å ha et reflektert forhold til vår egen innflytelse på materialet, slik at vi mest mulig lojalt kan gjenfortelle deltakernes erfaringer og meningsinnhold uten å legge våre egne tolkinger som fasit (Malterud 2008,s. 97)

Den engelske vitenskapsfilosofen Mary Midgley mener objektivitetskravet betyr nøytralitet som et etisk krav om å representere noe mer enn sitt eget, private ståsted når man presenterer noe som en sannhet eller et stykke kunnskap (Midgley, 1989).

Med denne forforståelsen har jeg gått inn i min rolle som bevisst forsker.

5.4 Metodekritikk

Fortellingene tar utgangspunkt i de internasjonalt adoptertes opplevelse. Fortellingene som skrives er dermed subjektive, og må leses i en sammenheng. Faren med analysen er å miste

denne helheten i forhold til hele prosessen som har blitt gjennomført. Det å hele tiden ha et tilbakeblikk på denne helheten har vært viktig, slik at meningssammenhengen ikke blir ødelagt. Ved denne analysen får vi en innblanding av deres liv, og denne må behandles med respekt. De suverene fortellingene må møtes med åpenhet, slik at de kan komme til sin rett. Min forforståelse som adoptivmor må også settes til side, slik at ikke dette påvirker analyseprosessen.

6.0 PRESENTASJON AV DATA

Spørsmålet som ble publisert i de ulike adopsjonsfora var hvordan det opplevdes å vokse opp i Norge i en norsk familie med et hovedsakelig etnisk norsk miljø. Dette var tydelig et tema som berørte de internasjonalt adopterte. Gjennom analysen av tekstene skilte det seg ut tre hovedtema knyttet til oppveksten i Norge.

6.1 Tema 1- Annerledeshet

Flere av dem som skriver inn sin fortelling, viser at de aksepterer sin situasjon i den forstand de lever i en hverdag der dette er en sak de ikke tenker over/et ikke-tema. Dette kan gjenkjennes i det som Kirk definerte som ”acknowledgement.” En innskriver forteller: -” *Jeg er brun, mine foreldre er det ikke, men det tenker jeg aldri på*” I denne studien er det altså flere som forteller at de like godt kunne hatt blondt hår og lys hud, da det er på denne måten de ser seg selv. De aksepterer sin situasjon– ”*Om noen spør hvor jeg kommer fra, svarer jeg impulsivt, Asker..*” Mange kan oppleve annerledeshet som noe som ikke angår dem. De opplever annerledesheten først når andre forteller dem det. Det behøver ikke nødvendigvis bli et problem, men noen har likevel påpekt at annerledesheten er der.

”Hvis ingen forteller at du har noe mellom tennene dine, så tenker du ikke på det selv heller. - ”Det er kjernen i det hele: Jeg er hvit i hodet, men ingen forstår det.”

Mange fortellinger tar opp akkurat dette med at det ikke går opp for dem før noe seinere i livet at de er ulik andre nordmenn. I tenårene der alle vil være som ” de andre”, og identiteten dannes for alvor, fortelles det at kommentarer fra omgivelsene kan være utfordrende. Men flere fortalte også at ulike mestringsstrategier gjorde at annerledesheten ikke førte til problem.

”Hjemme var jeg vant til mye humor, og brunost og hvitost var noe jeg og en av mine brødre tullet med. Så da jeg begynte på skolen og fikk høre det, skapte ikke det noe

problem for selvbildet mitt. – De så at det ikke gikk inn på meg, for jeg var vant til at det ble gjort med humor og kjærlighet.”

Dette sitatet forteller oss at hjemmearenaen er vesentlig i forhold til ”å spille ut” annerledesheten i trygge omgivelser. Skolearenaen kan muligens fortone seg annerledes, men dette tilfellet forteller at ved å ha brukt annerledesheten på hjemmebane med humor og kjærlighet skapes et verktøy for å håndtere vonde og leie situasjoner. - Den trygge rammen hjemmet her gir, kan overføres til det offentlige rom. Og da kan informantene bruke annerledesheten på en positiv måte. – Et slags ”teflonbelegg” i forhold til å ikke skape frustrasjon og oppgitthet. I tillegg til denne håndteringen, vil jo den enkelte dette gjelder ha ulike personligheter til å takle situasjoner utenfra. Men i dette sitatet har hjemmet bidratt til å styrke den adopterte, slik at mestringsstrategier blir skapt.

Flere av informantene kan fortelle om hvilke problem det hovedsakelig etnisk norske samfunn har gitt dem. De kan fortelle at det å se annerledes ut har vært vanskelig. Det å føle seg som en nordmann, men ikke ha et utseende som de fleste andre, gjør at ulike situasjoner kan oppstå som kan være ubehagelige for den det gjelder. - Og det er hovedsakelig de voksne som konstruerer skiller.

”Det er vanskelig å føle seg norsk, men ikke tatt for å være det. - At f.eks. butikkdamer henvender seg til mine norske venner før meg, skjer veldig ofte. Og snakker engelsk til meg. Samt sier til kolleger ”De derre utlendingene!”

Noen av informantene forteller om dype sår som har vært vanskelig å bearbeide. Mange har opplevd dette i oppveksten, i en periode av livet der de er spesielt sårbare.

”Jeg var den eneste med sort hår i mitt oppvekstmiljø, og jeg opplevde å bli mobbet på skolen. Jeg husker så godt en episode der frøken i håndarbeid sa til meg så hele klassen hørte på at de der nede du kommer fra er så brune, så derfor må du strikke en hvit vest. Og siden de er så korte, så trenger han ikke være så stor.”

Det å være norsk men ikke bli tatt for å være det, blir et dilemma for flere av de internasjonalt adopterte. Det at andre barn kan kommentere utseende er en ting, men at de voksne i omgivelsene er uhøflige har satt dype spor i enkelte. Det å få følelsen av å måtte forsvare å være norsk og å ha rett til å være her er noe av det vanskeligste, forteller en av informantene. Sitatet nedenfor viser hvor tungt det kan være.

”Men kanskje en vakker dag vil vi få oppreisning, en sjanse til å være der vi hører hjemme. – Der vi føler et fellesskap, der vi ser ut som alle de andre hvor ingen ser to ganger på deg og lur på om du snakker norsk, helt enkelt kunne være seg selv og bli akseptert med skjeve øyne?”

Informanten av dette utsagnet har en drøm om å leve godt i sitt opprinnelige hjemland. Ut fra egen opplevelse er hun negativ til internasjonal adopsjon. Det å leve i hjemlandet er ikke bare enkelt, da hun har en norsk kulturarv hun bærer på. Men informanten beskriver også vanskeligheter med å vokse opp i Norge. - Jeg vil være der jeg føler et fellesskap, og et sted der jeg kan være meg selv. Et sted der alle ser ut som meg, og ikke trenger å forsvare at jeg er i dette landet. For adoptivforeldre vil også dette være vanskelig å oppleve, da det kan medføre at de tenker ”Hva er det vi utsetter deg for”. Adopsjon kan være et konfliktfylt område. Ikke alle adopterte er glad for å ha blitt adoptert bort, eller adoptert til noe. Å bli fortalt at du er kommet til verdens beste land og ikke oppleve at det er verdens beste sted å vokse opp, kan medføre store sår for enkelte. Som denne informanten beskriver er røtter kuttet, og en historie som ligger bak er glemt. Noen kan være godt til stede i det norske, mens andre kjemper imot det å være her og ikke minst i forhold til den de er. Annerledesheten er og blir der! Hvordan forholder den enkelte seg til den?

6.2 Adoptivfamilie og biologiske foreldre.

Mange fortellinger bærer også med seg både en akseptering av å være flyttet fra en verdensdel til en annen, men en undring over hvordan biologisk arv spiller inn for å bli og å være den de er. – Det er dermed ambivalente følelser rundt det å ha blitt adoptert. Sitatet nedenfor viser den aksepterende delen:

”Jeg fantes, de ville ha et barn, jeg hadde ingen foreldre, de ble godkjent som adoptivforeldre, jeg ble godkjent for utenlandsadopsjon og endte opp hos dem. - Enklere kan det ikke bli forklart.”

Mange av informantene forteller at de føler de passer godt inn i den adoptivfamilien de har. De opplever ikke adoptivfamilien som de nå har og biologisk familie som de en gang hadde, som problematisk. Informantene sier at de har godtatt at situasjonen er som den er, og det er

helt greit. De har et godt liv med adoptivfamilien, og tankene rundt den biologiske familien brukes ikke mye energi på. De har fått en familie, men også mistet en. De har fått kjærlighet, trygghet og varme i en ny familie. Så selv om adopsjon handler om vanskelige forhold, så handler de også om mye mer. Sitatet her viser noe av dette: *”Det er som om lillesøsterplassen alltid har vært reservert for meg fra starten av.”* Sitatet forteller om en trygghet for den adopterte, der hun opplever at adoptivforeldre fullt og helt aksepterer henne. Vi kan jo tenke oss at den adopterte har et ekstra stykke arbeid å gjøre i forhold til sin identitet i og med sine to ståsteder. Noen i forhistorien vil alltid være der, og det er noe den enkelte må forholde seg til. Noen som ikke kunne ha meg, og valgte meg bort. Likevel viser sitatet her at for mange opplever de adoptivfamilien som sin virkelige familie, en trygg base! Men likevel forteller mange informanter at tenårene er en vanskelig alder. Det er akkurat i denne perioden alle spørsmålene med hvorfor jeg er meg kommer frem. Identitetsarbeidet blir derfor ekstra strevsomt for mange adopterte. Og for noen er det ikke interessant å vite mer om biologiske foreldre.

Men selv om flere ikke har vært interessert i opphavet, viser fortellingene at for noen har det også vært vanskelig. Mange spørsmål som dukker opp som for eksempel: *”Hvem er min mor? - Hun som ga meg livet, men ikke kunne ta vare på meg.”* Et annet eksempel er: *”Men som adoptert, så visste jeg at jeg hadde en annen familie der ute et sted, at jeg egentlig ikke var deres”.* – Flere fortellinger viser at forholdet er ambivalent. For noen kan det føles som en brikke som mangler. Noen kan fortelle at de får høre at de ligner på sine adoptivforeldre, både i fakter, smil og væremåte. Men alle fysiske likheter er fra biologiske foreldre, og dette blir en uløst gåte for enkelte. ”Du ligner din mor”, kan for den adopterte skape et savn og spørsmål som bør besvares. Et sted finnes der noen som egentlig er ”mine”... ikke bare foreldre, men besteforeldre, søsken, tanter og onkler.

Noen ønsker også å gjøre noe konkret med dette, og har dratt på en tilbake - reise etter fylte 18 år. Noen med positivt utfall, andre med sår de må arbeide seg igjennom. De ulike grunnene til at adopsjon finner sted, kan komme for en dag. Det å bli valgt bort er i seg selv en sorgprosess. Kanskje vil det være søsken som ikke er adoptert bort. Hvorfor da MEG? De ulike land har forskjellige adopsjonsprosedyrer. Noen land har bl.a. et system der familien til den adopterte først får spørsmål om adopsjon, deretter får de bildet sitt i avisen da systemet ønsker innenlandsadopsjon. - For landet det gjelder er siste utvei internasjonal adopsjon. Det sitter langt inne for enkelte land, da de da gir bort fremtiden sin ”barna”.

I forhold til arv og gener, kommer flere i situasjoner der søken etter opphavet blir aktualisert. Mange spørsmål om biologisk familie dukker opp, og flere må gå mange runder med seg selv med tanken om å gjøre noe mer for å finne biologiske foreldre, noe programmer som ”Tore på sporet” og ” Sporløst” har bidratt til. *”Programmene forsterker troen på at det kan være mulig å finne den siste berømte brikken i puslespillet, om en føler det slik”*. Mange forteller om en arv de undres over. Det å se sine egne barn med ulike egenskaper og sykdommer, kan for flere skape situasjoner og spørsmål de gjerne skulle hatt svar på. - Slike praktiske ting som andre tar for gitt. Det må også sies at for enkelte har adopsjonssituasjonen vært vanskelig. Det er vesentlig å ta med alle sider, og dermed gir informanten i det neste sitatet oss et innblikk i hvor vanskelig det kan være:

”I naturfagstimene lærte vi om DNA, og skulle finne likhetstrekk med våre foreldre. – Jeg hadde ingen - Mine barn trenger ikke lure på hvordan deres foreldre ser ut. Min eneste arv er mitt koreanske navn, og jeg går i graven med et knust hjerte”.

Denne informanten viser at adopsjon også kan være konfliktfylt. Bak sitatet ligger det mange sår som skal leges, og et ekstra stykke arbeid med å bearbeide vonde opplevelser. Hun vil gi sine egne barn noe bedre, i form av at de vil alltid vite hvem de er. Det forteller at for noen kan det være vanskelig og ambivalent. Det å føle et felleskap med noen, er for de fleste en grunnleggende følelse. Så kan en tenke at det er ikke sikkert at fellesskapet ville vært ideelt i Korea heller, da hele den norske kulturarven skal bæres med som en ryggsekk. Kulturarv som innbærer alt fra sanger til væremåte. Dette er faktisk et stort problem for enkelte. Det finnes ikke noe ”Adoptivland.” - Det er Kina, Etiopia, Korea, Ecuador osv. For denne informanten vil adopsjon være et negativ ladet begrep.

6.3 Forholdet til innvandrere og flyktninger.

Da de første utenlandsadopterte kom til Norge, var landet mest helhvitt. Når vi da så en med utenlandsk utseende var vel ofte antakelsen at de var del av en ”norsk” familie. Med de store innvandringsbølgene har også diskursen om norskhet blitt endret i takt med samfunnsendringene. Informanten i det neste sitatet viser noe av dette:

”Det er først nå i det siste at jeg noen ganger, spesielt når jeg går i Oslo, at folk snakker om utlendinger og innvandrere. De ser på meg, og kanskje ser de ikke en nordmann, men en utlending. – Noe som er litt rart for meg å tenke på siden jeg er så norsk som det går ann... bortsett fra at fargen er litt feil da. Det plager meg noen ganger når jeg tenker på at folk kan se på meg som en utlending, fordi når folk tenker på utlendinger og innvandrere assosieres det ikke så ofte med noe positivt...”

Dette er et innhold som går igjen hos flere av informantene. Her er det gruppen de etnisk norske som har en oppfatning av de internasjonalt adopterte. Flere forteller at de ser på seg selv som norske, men av omgivelsene blir oppfattet som nesten-norske. - Med dette menes at de internasjonalt adopterte kan bli oppfattet som om de skulle ha en fot i hvert land i og med sin bakgrunn, men har norsk språk og en norsk oppdragelse. Sitatet som følger viser noe av denne problemstilling med å kunne bli oppfattet som nesten-norsk:

”Som om det ikke helt passer seg at jeg som etnisk annerledes kan kle meg i bunad – Det er noe som ikke stemmer da. Og, ja det stemmer nok at det kanskje ikke gjør det – om en skal ta utgangspunkt i Synnøve Solbakken utenpå gulostpakken vår(?), - som det ideelle norske.”

Her er vi igjen inne på tilhørighet. Hvem er den adopterte? Oppdratt norsk, men se annerledes ut. Hvilke grenser har vi etnisk norske for hva som skal være norsk? Å kle seg i bunad er vel noe av det mest norske vi kan tenke oss. Det ideelle norske, sier informanten, er det Synnøve Solbakken med gult, langt hår? Her rokkes vårt begrep. Om ikke vi aksepterer at det går ann å se annerledes ut men være norsk inni, vil vi da samtidig si til den adopterte at vi aksepterer deg ikke helt? Du må gjerne komme her, men du er og blir annerledes. Her kan vi spørre oss selv – Hvem definerer hva som er norsk?

Andre informanter kan igjen fortelle at de blir sett på som andregenerasjons innvandrere.

”Både når det gjelder kultur og religionsmessig så er det stor forskjell. ”Men i forhold til flyktninger og innvandrere kan også denne gruppen ha en oppfatning av den internasjonalt adopterte. En informant forteller at det å gå hånd i hånd med en etnisk hvit kjæreste medfører blikk og reaksjoner fra andre etniske grupper, både kvinner og menn. ”Han har tatt en av deres jenter”. En annen av informantene kan fortelle at pga hudfargen blir de sjekket opp av innvandregutter som har fått klar beskjed hjemmefra at de ønsker en farget jente som kommende svigerdatter. ”Dessverre forstår de ofte ikke at jeg ikke har noe av min kultur med meg”. Med disse sitatene ser vi at de internasjonalt adopterte må forholde seg til ulike grupper

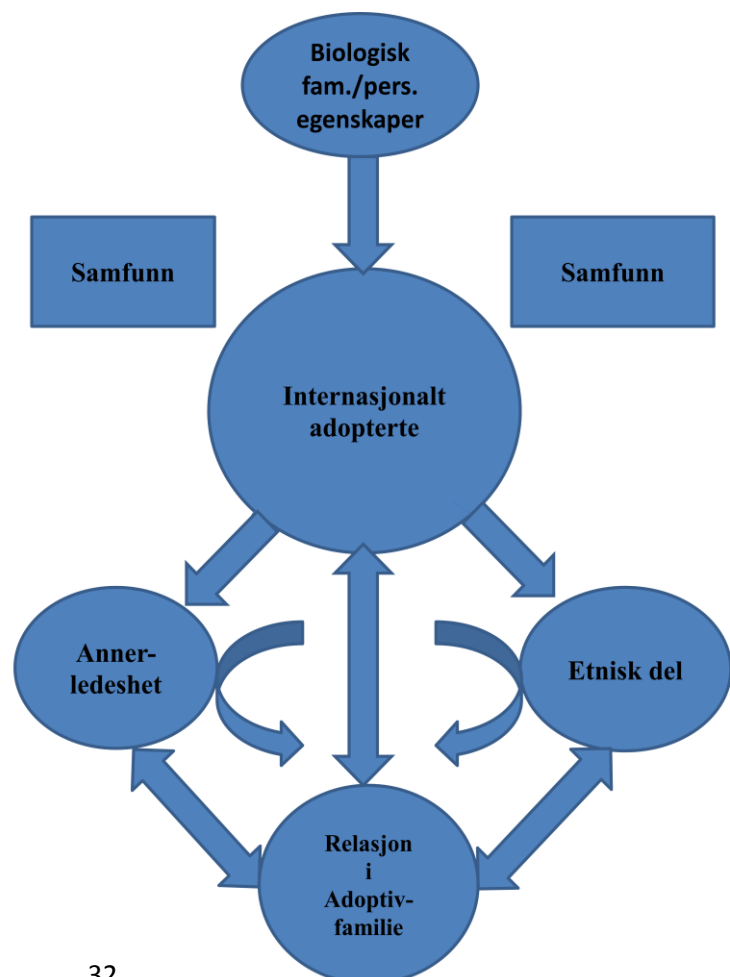
i det norske samfunn og ulike problemstillinger andre etniske norske oftest ikke ville oppleve. Det er nok enda forskjell på hvor i landet du vokser opp. Større byer har flere flyktninger og innvandrere enn små steder. Dermed vil reaksjoner fra innvandrere og flyktninger være ulike. Men her er vi også inne på etnisk tilhørighet. Det å være annerledes men føle seg norsk kan, som noen informanter forteller, være vanskelig. – ”Jeg er hvit i hodet, men ingen forstår det”.

7.0 DRØFTING: HVA MED OSS?

Overskriften og tittelen på studien ”Hva med oss”, har et fokus på informantene selv. Studien er basert på fortellingene de har kommet med, og ikke fra adoptivforeldre. Flere informanter forteller at dette ofte er tilfelle. Hvordan den det gjelder opplever sin situasjon er hovedpoenget med hele denne studien. Figuren under viser en oversikt basert på innholdet i fortellingene, og denne vil bli referert til i drøftingsdelen. Figuren kunne vært utvidet i flere undergrupper, men pga studiens begrensning har ikke dette vært mulig.

Øverst i figuren viser til at de internasjonalt adopterte har en biologisk familie. Om de ikke har kontakt i voksen alder, så har de en genetisk arv å forholde seg til, og bevisst eller ubevisst vil dette påvirke den adopterte. Adoptivfamilien vil være der, og ut fra denne studien ser vi at den kan påvirke både positivt eller negativt. Familien kan også vise et forhold til annerledesheten eller etnisitet f.eks i forhold til hvordan påvirke den etniske delen og annerledesheten.

Til alle tider i livet vil samfunnet påvirke den internasjonalt adopterte. – Det være seg skole, fritid eller yrke. Hvordan det enkelte lokalsamfunn håndterer etnisitet og hvordan den adopterte påvirkes av dette, har betydning for et lykkelig voksenliv ut fra det informantene i denne studien

forteller. Så må den adopterte individuelt takle sin annerledeshet, men også her har samfunnet påvirkning. Blir den adopterte regnet som norsk, eller er det utseende som blir faktoren som hindrer dette? Etnisitet og annerledeshet vil gripe inn i hverandre, i form av å godta en etnisk del av seg selv. Dette vises i figuren i form av pilene med ”sirkel-bevegelser”. Nederst i figuren er relasjonen til adoptivfamilien. Forholdet her har betydning for annerledesheten og den etniske delen. Alt dette vil påvirke livet til den adopterte.

7.1 I forhold til annerledesheten

Spørsmålet i problemstillingen er hvordan det har vært å vokse opp i Norge, og ha et annerledes utseende enn det hovedsakelig etnisk norske. Som figuren viser, vil den adopterte måtte ha et forhold til denne på en eller annen måte.

Denne studien viser at informantene er delt på opplevelsen av å være annerledes. Mens noen i lite grad forholder seg til det, er det andre som opplever at dette er problematisk. Det er i samsvar med funn hos Dalen, som finner at situasjonen kan være vanskelig for dem som utseendemessig skiller seg fra majoriteten, men som kulturelt og psykologisk definerer seg selv som norske (Dalen, 2007). Utseende blir den synlige markøren som kan stemple dem annerledes. Flere av informantene hevder at de i hverdagen ikke tenker over det at de er adoptert. - Om ingen forteller at du ikke er annerledes, så merker du det ikke. De har akseptert sitt adopsjonsforhold, og ønsker å leve som andre etnisk norske, uten å tenke på at de ser annerledes ut. Men situasjoner i hverdagen gjør at samfunnet de lever i gjør dem oppmerksom på annerledesheten. Informantene forteller her både om skolesituasjoner, butikkpersonalet som snakker engelsk osv. En informant forteller at hun på trikken plutselig oppdager at hun sitter i en vogn med innvandrere/flyktninger, og tenker at nå er hun den eneste ”norske” i vognen. Vi skjønner at det ligger en forhistorie for å tenke på denne måten. Hvilke komponenter som skal til for å være trygg på seg selv i en slik situasjon, viser ikke denne studien. Grunnene kan nok være sammensatte, og det er spennende. Hvem skal definere hva som er norskhet? Etnisiteten skiller ofte mellom oss og dem, og den er ofte relasjon mellom ulike grupper. Gruppeidentiteten må ofte vedvare over en viss tid, og miljøet rundt anerkjenne dem. Den skapes gjennom forholdet til de andre gjennom kontraster, dikotomisering. – Vi er nordmenn fordi vi er noe annet enn utlendingene, med 17.mai og født med ski på beina. De andre er utenlandstalende og lukter hvitløk (Hylland Eriksen & Sajjad, 2011). Sammen med dette blir det viktig med en matching der de har sin historie, og vi vår. De har sine

nasjonalretter, og vi har våre. - Musikk, kultur og så videre. Hva så med de internasjonalt adopterte? – Mange informanter forteller at de føler seg norske, men utenpå er de annerledes. Andre vil da se annerledesheten, og plassere dem i en etnisk gruppe. Da kan en tenke seg den mellomsituasjonen de i enkelte situasjoner vil kunne komme i? Er det den det gjelder som skal definere hva som er norsk og hvem som er norsk, eller er det samfunnet rundt?

De informantene som føler seg norske, tilhører gruppen Brottveit definerer som ”de norske”. Noen vil nok også definere seg under de ”de kosmopolittiske”, som ønsker å leve livet her og nå, uten å tenke for mye på etnisiteten og annerledesheten. - Eller ta det som er positivt fra det som passer den enkelte. Denne eksistensielle situasjonen kan oppfattes av omgivelsene som en spennende annerledeshet, og oppfattes som ”Black is beautiful og jeg er meg!” (Dalen & Sætersdal, 1999). Dette er en bevisstgjøringsprosess, og for denne gruppen fører det til anerkjennelse av egen livssituasjon. Mestringsstrategiene er forankret, og utfordringene blir enklere å forholde seg til. Men ut fra denne teori, så er det ingen belegg for å si at det til enhver tid er uproblematisk.

Når det er sagt, kan samfunnets negative holdninger også ramme denne gruppen, i likhet med innvandrere og flyktninger. Omgivelsenes holdning til den adoptertes bakgrunn og det påtrykket omgivelsene kan gi, kan være hemmende for den adopterte. Brottveit betegner dette som et ”etnisk rollehandikap.” – Faren kan bli ”Å fornekte noe av seg selv” – Med mindre de har funnet en brukbar strategi for å takle det. Som figuren viser, vil samfunnet være rundt den adopterte. Og samfunnet kan definere den adopterte inn i en rolle. Et handikap er noe som står i relasjon til omgivelsene. – Det er bare i forhold til hemmende omgivelser dette er et problem. Av den grunn er fokuset sterkt på universell utforming i samfunnet. Ingen ønsker å være den som blir ”satt i en bås”, som en ikke kjenner seg igjen i. En slik stigmatisering kan begrense den adoptertes liv på ulikt vis. Hvordan bli regnet med og inkludert? F.eks. kan dette gjøre seg gjeldene i skolesituasjonen der den adopterte kan få en rolle som ”han er jo adoptert”. – Vi kan ikke regne med at han faglig er på topp da. Et slikt rollehandikap er ingen tjent med, og bør unngås. Da kan resultatet være at den adopterte blir en underlyter, da de rundt ikke ser forbi ”rollehandikappet”.

Annerledesheten vil for mange internasjonalt adopterte være der uansett hva de tenker om det. Som figuren over viser, så er annerledeshet og etnisitet derfor noe som den adopterte på en eller annen måte må gjøre seg opp en mening om. Det å ikke gjøre dette, vil kunne

medføre at en del av seg selv er noe negativt som ikke ønskes der. Og da kan resultatet bli et etnisk rollehandikap, og fornektning.

Det å bli akseptert for den en er, er noe alle ønsker. Og spesielt i tenårene forteller informanter at er en vanskelig tid. Det er forståelig når en tenker på den identitetsprosessen denne gruppen skal gjennom. Så er jo dette individuelt hvordan dette takles.

Det er motstridende forskningsfunn rundt oppfatning av eget utseende. Dette stemmer med informantene i denne studien. For noen er dette et ikke-problem, mens for andre har det gitt til dels store problemer i ulike situasjoner. Det være seg f.eks. å bli snakket engelsk til, eller kommentarer fra lærere.

Mens Botvar (1999) fant at adopterte gutter er noe mer fornøyd med sitt utseende enn norskfødte på samme alder, og jentene ligger på samme nivå som norskfødte jentene. Det å skille seg ut fra det hovedsakelig etnisk norske, altså majoriteten, skaper problemer for dem som ser annerledes ut (Dalen & Sætersdal 1985 og 1997) Dermed er dette sammenfallende med denne studien, da informantene opplever annerledesheten ulikt.

Nå er det norske samfunn i mye større grad mer sammensatt enn det var i 1985 og i 1997, dermed har nok aksepten for annerledesheten endret seg. I og med denne samfunnsendringen, har vi i dag et veldig delt syn på folk med utenlandsk bakgrunn. Alt fra de fremmedkritiske miljø som A B Breivik og "Fjordmann" og andre ytterliggående miljø, til mer fargerike fellesskap. Dermed vil situasjonen være problematisk for noen og uproblematisk for andre. Ved å bo et sted der aksepten for annerledeshet er stor, miljøet inkluderende og mangfoldet er stort, vil sannsynligvis være lettere enn å bo et sted der frykten for annerledeshet er stor. Om det sistnevnte er til stede, så vil annerledesheten kunne oppleves som vanskelig. Figuren viser at annerledesheten og den etniske delen påvirker hverandre, da det er to sider av samme sak. Men informantene viser til en ekstra faktor ved at forholdet til andre med samme hudfarge, og omgivelsenes kategorisering, er noe den adopterte må forholde seg til.

7.2 I forhold til Innvandrere og flyktninger

Figuren over viser at etnisitet og den enkeltes forhold til innvandrere og flyktninger er noe den adopterte må ha et forhold til. Dette og annerledesheten vil jo gripe inn i hverandre, slik de to pilene viser med sine sirkler. - Disse to vil alltid være der uansett om den adopterte har

et bevisst forhold til det, eller om det er en del som de velger å ikke la ha så stor plass. Brottveit hevder at en ekstra identitetsprosess gjør seg gjeldene, da dette går på om den adopterte internaliserer en etnisk del eller ikke.

- Det kan være uproblematisk, slik en del informanter gir uttrykk for. Men etnisiteten kan også føre til motstridene følelser, dette viser også denne studien. - En ”ambivalent -etnisitet”.
- Ambi betyr dobbel, eller på to måter. Ambivalent betyr tvilrådig og usikker.

På to måter kan den adopterte ha ulike etniske grupper han føler han har del i. Det å kunne være seg selv fullt ut og leve et godt liv, må være målet uansett hvilket forhold den internasjonalt adopterte har til etnisiteten og annerledesheten.

Adopsjon, immigrasjon og samfunnsmessig integrasjon er dermed elementer den internasjonalt adopterte må forholde seg til. I løpet av livet vil denne gruppen på ulike måter måtte ta stilling til sin status. Studien viste at selv om flere følte seg så norske som det gikk an, så oppfattet andre dem som annerledes og gjerne i kategorien ” utlendig eller flyktning”. Vi vil dermed få en annen vinkling, der utenforstående har en mening om etnisiteten og annerledesheten. Dette gjelder både den etnisk norske gruppen, og andre innvandrere og flyktninger vil kunne ha en mening om den adopterte gruppen. Det viser studien ulike eksempler på. Da berører vi igjen tema annerledeshet. – Den adopterte vil, i verste fall, kunne risikere å få en negativ opplevelse av det å se annerledes ut i forhold til de som er negative til fremmede kulturer. Det da å bli oppfattet som noe en ikke kjenner seg igjen i, sier enkelte informanter har vært vanskelig. Dette kan være en mulig grunn til at flere i studien uttrykte negative oppfatninger av innvandrerne og andre utlendinger, og ønsket å holde en avstand til dem. Denne avstanden og holdning kan medføre et negativt selvbilde – det en tar avstand fra, er også en del av seg selv i følge Dalen og Sætersdal.

Mange internasjonalt adopterte vil se annerledes ut enn den hovedsakelig etnisk norske gruppen. Inni seg føler de seg norske, til tross for at det ytre ser annerledes ut. Dette vil for noen kunne skape en ubalanse i forhold til sin identitet. Men studien forteller også om flyktninger og innvandrere som har en bestemt mening om hvordan mennesker med en bestemt hudfarge skal opptre, f.eks. i forhold til kjæresten. Akkurat dette beskriver enkelte informanter i forhold til kommentarer som blir sagt høyt om de går hånd i hånd med en etnisk norsk kjæreste. Dermed kan vi tenke en situasjon som kan oppleves som press mot denne gruppen i samfunnet vårt, og vi vil kunne få en vanskelig situasjon i forhold til integrasjon. Ut fra dette ståsted kan vi tenke oss den ”noe uklare” etnisiteten de internasjonalt adopterte vil

ha i det norske samfunn. Dette er også resultatet i Brottveit sin studie, der han beskriver tre hovedholdninger til egen bakgrunn.

Studien viser at for flere av informantene er det et ikke-problem det å være annerledes, og hva dette skyldes kan være sammensatt. Enten de nå er godt integrert og føler seg norske, eller som kosmopolitiske. Med dette menes at de tar opp i seg deler av det norske verdssystem og etniske, samt det de finner interessant fra andre etniske grupper. Men en god blanding av disse er også en mulighet.

Om de ikke tiltrekkes egen etnisk gruppe, så er muligheten for at de er trygge i sin situasjon også til stede. Det er mange elementer som skal være til stede for at situasjonen skal bli positiv, og individuelle ulikheter og egenskaper må også tas med i betraktning. Ut fra Dalen og Sætersdal viser til i sin studie fra 1992 kan informantene fortelle at det er en livslang prosess, der ulike tider i livet kan medføre at av og til ”hører jeg til, av og til hører jeg ikke til”. Det å plassere utenlandsadopterte i en bestemt kategori norsk- ikke norsk blir feil. De hører ikke til i en klart definert kognitiv eller kulturell kategori.

7.3 I forhold til adoptivfamilie og biologisk familie

Mange informanter forteller at de har akseptert og passer inn i den adoptivfamilien de har kommet til. Dette er i samsvar med Kirk/Dalen/Sætersdal sin teori om å bekrefte eller erkjenne adopsjonsforholdet/ ulikheten. Familien kan være med på og allminneliggjøre annerledesheten. Familien kan f.eks. bruke humor i forhold til denne, som brunost og hvitost med mer. Når familien gjør dette ufarlig, kan dette hjelpe og styrke den det gjelder i forhold til samfunnet forøvrig. Adoptivfamilien kan da utgjøre en ”sosio-emosjonell” rolle, som kan styrke barnet i vanskelige situasjoner. Det viser seg også at adopsjon innebærer en stor positiv forandring for de det gjelder i følge en stor Europeisk undersøkelse om adopsjon (Dalen, 2010).

Når lærere eller butikkpersonalet da kommenterer annerledesheten, kan det oppfattes negativt for den adopterte. Men familien kan hjelpe til og dermed medvirke til at ” stressing of difference” blir mindre. – Og ubehagelige situasjoner og følelser kan bli ufarliggjort. En kan se at det er flere variabler som hører til under denne. Et annet moment som hører med under det stresset den internasjonalt adopterte opplever, er den enkeltes identitetsprosess. Brottveit

hevder at en ekstra identitetsprosess gjør seg gjeldene, da dette går på om den adopterte internaliserer en etnisk del eller ikke.

Identitetsprosessen kan være en livslang prosess, men tenårene er en av de fasene i livet som er spesiell sårbar for alle. Informanter forteller om at det i denne perioden er vanskelig å snakke med foreldre om adopsjon. Grunnene til dette kan være mange, men en av dem kan være at de på en ny måte ser seg selv i et større perspektiv enn tidligere. Selv om de fleste aksepterte sin adopsjonssituasjon, kunne noen forteller om en intet - tilstand der de følte at de ikke hørte til noen steder. Grunnene til dette er sammensatte, og individuelle. Oppvekstforhold og familieforhold er to store hovedgrunner, og mange ulike elementer kan føre til at situasjonen for noen har blitt vanskelig. Her kan det være mange individuelle faktorer, og muligheten for da å glorifisere adoptivlandet og biologisk familie kan bli resultat av den vanskelige situasjonen forteller enkelte informanter.

Så kan en høre at voksne forteller at ” det å være takknemlige” for å ha kommet til et av verdens rikeste land burde være til stede hos denne gruppen. En informant tar frem dette perspektivet. Adopsjon handler ikke om å gjøre andre mennesker takknemlige, men en handling basert på at noen ønsker seg et barn. - Ikke en barmhjertighetshandling. Når det er sagt, har nok enkelte adoptivforeldre opp gjennom tidene kunne peke på et altruistisk motiv i tillegg til et sterkt ønske om et barn. Men det er ikke fokuset her. Her er det en informant som tar opp denne problemstillingen.

Øverst i figuren er det den biologiske familien og arv som står i fokus. Dette er individets utgangspunkt. En kan tenke at for noen av de barna som blir adoptert, ville oppvekstforholdene vært vanskelige ut fra det man vet om generell levestandard i de ulike land. Men dette vet ingen noe om, da mange ulike faktorer som ligger til grunn for hva den enkelte lykkes med og hva omgivelsene legger til rette for. Ikke minst den enkeltes iboende egenskaper og mestringsmuligheter. Akkurat det siste har mye å si for hvor mye den enkelte tar inn over seg. Men det er ikke enkelt i forhold til hvor mye press den enkelte opplever i forhold til det å internalisere negative tanker, samt å kunne forandre vanskelige situasjoner de kommer i. Enkelte informanter i denne studien kan også fortelle dette.

Om enkelte opplever at oppvekstvilkår og lykkefølelse mangler med oppveksten i Norge, er det vel naturlig å lete etter svar og løsninger for hvordan det kunne ha vært.

Om dette er en utopisk drøm eller ikke, er vanskelig å si. For noen har det vært en vanskelig start på livet i landet de kom fra, og problemer i oppveksten og i voksen alder har tidligere ofte blitt relatert til de første leveår.

Furman tar et oppgjør med utviklingspsykologien, og han har et mer dynamisk syn enn det utviklingspsykologien uttrykker. Han hevder at barnets utvikling ikke skrider fram i trappetrinnsliknende stadier, og følger heller ikke fastlagte skjemaer. Om barnet skal sammenlignes med en maskin som programmeres slik at den skal virke uklanderlig seinere, så er ikke dette tilfellet.- Mennesket er et tilpasningsdyktig vesen som stadig utvikler seg og lærer nye ting (Furman, 1997). Han hevder videre at en som voksen kan oppleve noe som en ville ha gjort det i barndommen. Når vi ikke lenger ser det med barnets nysgjerrige øyne, og har lyst til å lære å vokse, blir vi ett med vår ulykkelige fortid. – ”Å oppleve barnets glede”, er noe vi alltid må søke, hevder han. Selv om hans påstander ikke er bygget på utenlandsadopterte barn, så vet vi at det i flere tilfeller er slik at disse barna har hatt en vanskelig start på livet. Dermed er hans bidrag i forhold til denne gruppen betydningsfullt.

Det kan være lett å tenke at det er grønnere på den andre siden av gjerdet om noe blir negativt eller vanskelig. Og biologiske foreldre kan få en høyere status enn det som i virkeligheten er reelt. For mange utenlandsadopterte vil det være vanskelig å oppspore biologiske foreldre.

Men adopterte i media kan fortelle at tilbakereisen til hjemlandet for å oppspore eventuelle biologiske foreldre har for noen vært en stor påkjenning, og for noen vil det av praktiske årsaker være vanskelig å oppspore biologiske foreldre,

Tv programmer som dreier seg om det å finne det ukjente, kan ha vært med på å forsterke behovet for å finne sine røtter. Det er som oftest en grunn til at barnet blir adoptert bort. Det å reise langt for så å oppdage at biologiske foreldre sliter med ulike problemer, kan bli en psykisk belastning. Det er mulig at en ”uforskyldt krig” i landet er psykologisk lettere å godta som årsaken til adopsjonen enn andre årsaker som for eksempel misbruk, mishandling og kriminalitet (Dalen & Sætersdal, 1992). Adopsjon handler nødvendigvis også om det å bli valgt bort, og den bakenforliggende grunnen til dette kan være mange, men denne studien har ikke grunnlag for å si noe om dette.

Men det er for noen en draging mot det å kjenne sine røtter, det viser også denne studien. - For enkelte blir det veldig vesentlig å vite hvor de kommer fra, og være bevisst hvem de er. FNs barnekonvensjon sier at alle barn har rett til å kjenne sitt opphav, og denne høsten har

akkurat dette vært tema i programmer som ”Hva har du i bagasjen” og ”Hvem er min pappa”? Reisen for å finne seg selv blir en spennende draging mot å vite mer om sitt opphav. Den siste tiden har både Dagbladet og Aftenposten tatt opp dette temaet. Frode Thuen (Aftenposten, 2013) tar opp dette med å finne den uløste brikken med tanke på at tusenvis av barn har ukjent far. Det å finne seg selv, sin identitet og sin plass i rekken blir for noen avgjørende for et lykkelig liv. Mange av disse barna har levd ” i skyggen av løgn og fortielse”, og dermed er det viktig at dette kommer på dagsorden. Dette har fått mange reaksjoner og kommentarer, og en av dem som har gått sterkt ut er Bjarne Vandeskog (Aftenposten, 2013). Han mener Thuen bygger sin kronikk på en biologisk modell om farskap, og dette er ikke tilstrekkelig i følge Vandeskog. – De tusenvis av gode omsorgsgivende, forsørgende og autoritative fedre som elsker de barn de er fedre til, er farsbegrepet mye mer enn biologi. Denne diskusjonen er overførbar til de adoptertes situasjon.

For den overveiende delen av alle mennesker er det ingen praktisk grunn til å ha detaljerte kunnskaper om sitt genmateriale, da alvorlige sykdommer gjelder ganske få. Samtidig gir slektskapsideologien næring til og koples til våre kulturelle modeller om identitet. Om det er en modell for ”far” som gjelder, kan dermed diskuteres. Men for de av oss som vet hvem som er vår biologiske far og mor, kan nok ikke helt og fullt forstå hvordan det er å leve med uløste brikker i livet sitt. Både sinne, skyldfølelse og selvbekreftelser kan være følelser som utløses ved den ”ukjente delen av seg” som mangler. I følge Jesper Juul er dette kjent i forhold til adoptivbarn. Jo tidligere de får vite, jo bedre er det (Jesper Juul, 2013).

Avisdiskusjonen og de aktuelle TV programmene viser hvor strekt behov det ligger hos enkelte å vite noe om sitt biologiske opphav. Tilværelsen synes å mangle en vegg for enkelte når denne muligheten er borte.

For informantene er spørsmål knyttet til identitet mer eller mindre viktig. Men spesielt i tenårene, der det er mange valg som skal tas, kan identitetsspørsmål være ekstra aktuelle. Informanter kan fortelle at spørsmål som: Hvem er jeg? Hvor kommer jeg fra? Hvordan er mine biologiske foreldre? Besteforeldre? Hvorfor valgte de meg bort? Var jeg den eneste som ble valgt bort? Arvelige sykdommer? Det er flere informanter i denne studien som forteller at dette kan ta mye plass i livet, mens for andre er det noe de ikke bruker tid på. Når ulike valg og skifter gjennom livet skal tas, kan spørsmål dukke opp. - F.eks. når de får egne barn. Men

livet har ingen fasitsvar, og en usikkerhet om valgene var riktig vil noen ganger være der uansett!

8.0 OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

Tema for denne studien har vært internasjonalt adopterte, og hvordan det har vært for dem å vokse opp i et hovedsakelig etnisk norsk miljø. Ut fra fortellingene har informantene formet de ulike tema som annerledeshet, etnisitet, biologisk familie og adoptivfamilie.

Studien viser at informantene opplever annerledesheten ulikt. Noen føler seg som andre etnisk norske, og opplever ikke dette som et problem. - De har likevel et utseende der andre kan oppfatte dem annerledes. Andre kan derimot oppleve annerledesheten som vanskelig. De kan fortelle om ulike situasjoner som har gjort at det å vokse opp i et hovedsakelig etnisk miljø som vanskelig. Dette er funn som er parallellt med de tidligere undersøkelsene. Men det nye her handler om at Norge stadig blir mer preget av innvandring, og dette kan for noen være med på å forandre statusen deres. – De internasjonalt adopterte kan da risikere å stadig måtte forhandle identiteten sin på nytt.

Annerledesheten henger også sammen med om den internasjonalt adopterte internaliserer en etnisk del eller ikke. Hvordan forholdet til flyktninger og innvandrere har vært, er ulikt for informantene. For noen er det en ikke- aktuell problemstilling. De føler seg norske, og har ikke ønsker om å utforske etnisiteten utover det. For andre kan det være spennende å utforske videre på den etniske delen av seg selv. Så kan en se ut fra teorien at egen etnisk gruppe bosatt i Norge, ikke alltid er det samme som å reise til adoptivlandet og oppleve etnisiteten der. Dette er et av de ulike momentene den adopterte står i. Andre kan fortelle at de tar det som er positivt fra ulike etniske grupper, og bruker dette ut fra den situasjonen de befinner seg i. Både annerledesheten og en mulig internalisering av etnisitet har sammenheng med personlig identitet i forhold til en samfunnsmessig identitet og deltakelse. Samfunnet vil hele tiden påvirke, og den internasjonalt adopterte kan dermed få et ekstra identitetsarbeid.

Informantene deler seg også i opplevelsen av å høre til i en familie. Noen kan fortelle at de har funnet sin plass, som om den alltid skulle ha vært reservert for dem. Mens andre kan fortelle om en oppvekst i adoptivfamilien som har vært vanskelig. – Lengselen etter” det tapte paradiset” i adoptivlandet har for enkelte blitt resultatet. Det å finne den uløste brikken i livet sitt, vil for noen, bety uendelig mye.

Så” hva med oss?” – De internasjonalt adopterte kan gi oss innblikk i sin verden. Norge er et godt land å vokse opp i, og deres erfaringer kan bidra til at flere kan oppleve dette. Det er viktig at det forskes videre på feltet.

Det å finne ut mer om hvilke momenter som burde være til stede for et godt liv, er noe som hadde vært nyttige for oss å vite mer om. Mer forskning på identitetsdannelse i forhold til internasjonalt adopterte hadde vært viktig. Likedan er hvordan det har gått for denne gruppen som voksne, både i forhold til familie, utdanning, jobb, fysisk og psykisk helse og så videre. – Her er der mange kunnskapshull.

Interessant hadde vært hvordan det psykososialt støtteapparat eventuelt kunne vært utviklet for barn og unges oppvekst. - Det finnes grupper for barn med to hjem, men barn med to land samt to hjem, kunne kanskje trengt dette de også? Det å finne den uløste brikken i livet sitt og den ukjente familien sin, hva gjør det med den adopterte? Videre vil det om noen år være veldig aktuelt å forske på hvordan det går med surrogatbarna. – De vil være en gruppe som er ny i Norge, og de vil også være en gruppe som vil kunne stille spørsmål om sin biologiske og etniske bakgrunn. Her kan det tenkes parallell opplevelse med de internasjonalt adopterte, og følge disse inn i voksenlivet med et blikk på oppvekst er aktuelt.

Litteraturliste

Abrahamsen, Å. F.(1984). *Fint at ikke alle er like*. 2.opplag. Oslo: Gyldendal Norsk forlag.

Adopsjonsforums medlemsblad september, (2011).

Thuen, F. (2013, 02.10). Tusenvis av barn har ukjent far, *Aftenposten*. Hentet fra <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/kommentarer>.

Botvar, P. K. (1999). *"Meget er forskjellig, men det er utenpå?"*. Oslo:

Diakonhjemmets høgskolesenter.

Brottveit, Å.(1999). *Jeg vil ikke skille meg ut*. Oslo: Diakonhjemmets høgskolesenter

Bufetat,(2013) Documents/Bufetat. no/region nord

Carlberg, M. & Nordin Jareno, Karin. (2007). *Internasjonellt adopterade i Sverige*. Stockholm: Gothia Førlag.

Dalen, M.(1988). *Sommerfuggel i vinterland*. Otta: Engers boktrykkeri A/S.

Dalen, M.(1992). *Utenlandsadopterte barn i Norge: tilpasning, opplæring, identitetsutvikling: Empirisk undersøkelse og teoretisk videreutvikling*. Oslo:

Spesiallærerhøgskolen, Universitetet i Oslo

Dalen, M & Sætersdal, B.(1999). *Hvem er jeg?* Spydeberg: Akribe

Dalen, M.(2007). *Identitesutveckling hos internationellt adopterade barn*. I

Carlberg, M. & Nordin J. K. (2007). *Internasjonellt adopterade i Sverige*.

Stockholm: Gothia Førlag.

Dalen, M. (2010) *Cognitive competence, academic achievement and educational attainment among international adoptees-research outcomes from the Nordic countries*, Oslo: Spesiellærerhøgskolen, Universitetet i Oslo

Eriksen Hylland, Thomas (2010), *Flerkulturell forståelse*. Oslo: Universitetsforlaget A S.

Eriksen Hylland, T. & Arntsen, S. T. (2011).
Kulturforskjeller i praksis. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Fjelland, R. & Gjengedal, E.(1995). *Vitenskap på egne premisser*, Oslo: Ad Notam Gyldendal

Follevåg, G. (2002). *Adoptert identitet*. Oslo: Spartacus forlag

Furman, B. (2006) *Det er aldri for seint å få en lykkelig barndom*. Oslo: Pedagogisk Forum.

Gullestad, M. (1996), *Hverdagsfilosofer*, Oslo: Universitetsforlaget AS

Juul, J. (2013, 12.10). Når skal man fortelle?, *Dagbladet*, s.82.

Kristoffersen K. (2011), *Forelesning 2011, Universitetet i Agder*.

Kirk, H D. (1964). *Shared Fate, a theory of adoption and mental health*. Toronto:

Collier-Macmillian Limited, London.

Kirk D. (1981). *Adoptive kinship. A modern institution in need of reform*. Toronto:

Butterworth & Co

Kvale, S. og Brinkman, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. 2.utgave. Oslo:

Gyldendal Akademisk.

Larsson, I.B. (2005). *Om kvalitet i kvalitative studier*. København: Nordisk forening for

Pedagogisk forskning.

Lindblad, F., Hjern, A. & Vinnerljung, B.(2007). I Carlberg, M. & Nordin

J.K. (2007). *Internasjonelt adopterte i Sverige*. Stockholm: Gothia Førlag.

Malterud K. (2008). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning*. 3. utgave. Oslo:

Universitetsforlaget.

Midgley, M. (1989). *Wisdom, Information and Wonder*. London: Routledge

Nordenstam, T (2006), *Fra kunst til vitenskap*, Bergen: Fagbokforlaget.

Pedagogisk psykologisk tjeneste (2013, 13.09). *Til deg med barnet på armen*, hentet fra

[Facebook.com/page/Pedagogisk-psykologisk tjeneste](https://www.facebook.com/page/Pedagogisk-psykologisk-tjeneste)

Ramm, A.(2007) ”*Adoptert. Et annerledes perspektiv Et livsløp Et oppgjør*”. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Statistisk sentralbyrå, 2013. Internasjonale adopsjoner fra 1960-2012, hentet fra [www.ssb.no befolkning/statistikker/adopsjon/aar](http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/adopsjon/aar)

Wilken, L. (2006), *Bourdieu*, Trondheim: Tapir forlag.

Vedlegg nr 1:

Avklaring av innsendt meldeskjema, Siri Marte Moseid, master psykisk helsearbeid ved UIA.

Datainnsamlingen: Fra starten av denne studien, var tanken at fortellingene kunne gå direkte til Adopsjonsforum. De kunne da anonymisere dem før de ble sendt videre til meg. Men etter å ha tenkt en del på dette, har jeg funnet ut at ved en mellommann, så kan konfidensialiteten tapes. Redaktøren får da en oversikt over de som sender inn, og kan lese fortellingene. Det vil dermed være bedre at det legges en link direkte til min mail. De som skriver inn blir bedt om å legge fortellingene som et vedlegg, uten å skrive navn på. – Dermed kan jeg skille fortellingene fra personen, og slette mailen så snart vedlegget er tatt ut.

Anonymisering:

I studien vil datamaterialet anonymiseres, slik at den enkelte ikke gjenkjennes. Dette vil også ivaretas ved fremgangsmåten dataene er innsamlet på.

Informasjonsskriv:

Jeg heter Siri Marte Moseid, og studerer psykisk helsearbeid ved Universitetet i Agder. Det neste året skal jeg skrive masteroppgave om internasjonalt adopterte.

Hensikten med denne studien er å få bedre kjennskap til de internasjonalt adopterte barns opplevelse av å vokse opp i Norge. Hvordan er det for dem å vokse opp i spenningsfeltet mellom et hovedsakelig etnisk norsk miljø med en norsk familie, og samtidig ha et annerledes utseende. Dette var også temaet i septembernummeret av Adopsjonsforums medlemsblad. Lite har blitt forsket på dette temaet tidligere, og dermed opplever jeg dette som viktig!

For å undersøke dette vil jeg gjerne samle inn fortellinger fra dere som har erfaringer, og dermed mener jeg Adopsjonsforums nettside er det rette stedet å spørre om dette:

Er du over 18 år, så ønsker jeg veldig å få fortellinger fra hvordan du har opplevd å vokse opp i Norge. – Det å gjerne føle seg norsk, men ha et annerledes utseende, hvordan har du opplevd dette? Spørsmålet gjelder både barndom og/eller ungdomsår.

Adopsjonsforum har laget en link til min mail, og for å sikre anonymisering ber jeg deg om å sende inn din fortelling som et vedlegg. Mailen vil bli slettet, så fort vedlegget er lagret. – Du kan trekke din fortelling på et hvilket som helst tidspunkt uten grunn, og jeg er underlagt taushetsplikt. Dataene vil bli behandlet konfidensielt, og omskrevet slik at ingen kan gjenkjenne den enkelte. Studien er meldt til personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskaplig datatjeneste AS, og godkjent

Resultatene av studien vil bli bekjentgjort via Adopsjonsforums nettsted.

Mvh Siri Marte Moseid

Vedlegg nr 2:

TIL FEK.

PRESENTASJON AV PROSJEKTET:

Hvert år formidles 158-300 internasjonale adopsjoner, og det er ca 18000 til sammen til Norge. (Adopsjonsforum, 2011)

Hensikten med denne Masteroppgaven er å belyse internasjonalt adopterte barns opplevelse av å vokse opp i et hovedsakelig etnisk norsk miljø og familie, men se annerledes ut.

Emnet jeg har valgt, er gjort på bakgrunn av at jeg selv er adoptivmor. Vi hentet ei jente på fire år fra Chile i 2003. Da vi ankom Norge etter endt hentereise, var hun fort til å si at hun var fra Norge.- Hun snakket ikke spansk, forklarte hun på spansk! I barnehagen identifiserte hun seg med de norske barna, og det ble veldig viktig for henne det å ikke være annerledes. I den senere tid har akkurat denne problemstilling vært et hovedtema i Adopsjonsforums medlemsblad (Adopsjonsforums medlemsblad nr 4, 2011).

Min problemstilling vil være: ”Hvordan oppleves det å vokse opp i et hovedsakelig etnisk norsk miljø med et annerledes utseende?”

For å belyse temaet ønsker jeg å bruke en kvalitativ metode. Gjennom kvalitative intervjuer ønsker forskeren å få kunnskap om informantenes opplevelse av fenomenet ut fra deres livsverden (Malterud, 2008). Jeg ønsker å bruke narrative intervju. Narrative intervju kan ha ulike formål (Kvale og Brinkman, 2010). Denne studien har som formål å henvise til bestemte episoder eller handlingsforløp. Jeg planlegger å rekruttere adopterte personer som skriver sin historie. Dette vil skje i samarbeid med Adopsjonsforum ved at redaktøren legger dette ut på forumets nettside, samt ” Ung adoptert”. Den sistnevnte er forumets nettside rettet mot ungdom mellom 18 og 25 år. Nettstedet har egne journalister, og her skrives det bl.a. om fakta omkring adopsjon, det å identifisere seg selv, intervju med kjente adopterte med mer.

Utfordringen til å skrive vil være det samme som i problemstillingen, og den enkelte kan da åpent skrive sin fortelling/ livshistorie. Hva som da kommer inn av episoder og handlingsforløp, er opp til den enkelte.

Det finnes ulike definisjoner av narrative. Til tross for dette, er det noe som alltid går igjen. Det finnes en forteller som tar tilhøreren med på en reise fra start gjennom tid. Narrative har roller, struktur og temporalitet, og narrativ analyse er et redskap for å se nærmere på hvordan disse forholdene påvirker fortellingen. (Malterud, 2008. s 140)

Likhet og hovedtemaer, samt andre temaer vil tas opp til analyse. Den enkelte adoptertes følelser og tanker kommer frem, og fortellingene blir dermed private og individuelle.

De er et spennende materiale for å analysere hvordan enkeltmennesker bruker og omformer tilgjengelig verdibegreper og forestillinger for å skape bilder av selvet.(Malterud, 2008) De ulike tema vil sees i lys av teorien som er valgt i denne studien: Identitet og utvikling av selvet, samt etnisitet.

Etisk vurdering:

Ivaretakelse av forsøkspersonen

Adopsjonsforum er en organisasjon som formidler adopsjoner fra 13 ulike land, og bredden i dette vil dermed være ivaretatt. Jeg har valgt å rette spørsmålet til aldersgruppen mellom 18 og 25 år.

Den adopterte kan da skrive sin fortelling ut fra opplevelse og erfaringer med det å vokse opp i Norge. Alle fortellingene vil være anonyme, slik at ikke de kan gjenkjennes. Grunnen til den valgte aldersgruppen, er nettopp ivaretakelse av den enkelte. Den adopterte kan da ta et skritt

tilbake, og reflektere over livet sitt (Gullestad, 1996). En yngre aldersgruppe ville vært midt i utvikling av identitet, og muligens ikke hatt den samme refleksjonen rundt problemstilling.

Sensitive opplysninger

Som tidligere sagt, vil fortellingene anonymiseres. Det er kun forsker som kjenner til dette. Om noe skulle bli tilsendt på mail, så vil disse bli slettet umiddelbart etter de blir skrevet ut. Den skrevne utgave vil bli oppbevart i safe, Farsund voksenopplæring i Farsund kommune.

I tolkningsdelen av oppgaven, vil alle sensitive opplysninger anonymiseres. Ingenting vil kunne spores tilbake til den enkelte adopterte. Det vil kun være forsker som har tilgang til det innsendte materialet, og taushetsplikten vil ivareta den enkelte.

Nytte av prosjektet

For forsøkspersonen:

Ut fra det enkelte adopterte har uttrykt i form av artikkelen i adopsjonsforum, så har dette stor betydning. Det å kunne se likhetstrekk ved andres opplevelse, kan medføre at noe kan påvirkes positivt. Akkurat dette er noe som jeg har sett på treff for internasjonalt adopterte. Ungdommene kan for første gang snakke om adopsjon, da de har noen som er i samme situasjon som dem selv. Ved å lese studien kan denne kanskje bidra til at problemer blir mindre da det blir mer alminnelig ved at flere har sammen erfaring og opplevelse.

Nytte for vitenskapen og samfunnet

Denne vinklingen i forhold til de internasjonalt adopterte, er lite forsket på. Mye er forsket tidligere på blant annet adopsjon, identitet og etnisitet. (M Dalen og B Sætersdal, 1999) Tilpassning, opplæring og identitetsutvikling (M Dalen og B Sætersdal, 1999). Kognitiv kompetanse (Dalen og Rygvold, 1999). ”Jeg vil ikke skille meg ut”, (Å Brottveit, 1999). ”Norsk i sinn, utenlandsk i skinn”. (P K Botvar, 1999) ” Meget er forskjellig, men det er utenpå (P K Botvar, 1999).

Av den grunn er forhåpentligvis oppgaven av betydning, da både vitenskapen og samfunnet kan få del i hva som rører seg hos den enkelte. Hva som er likhetstrekk i oppfattelsen av erfaringer o sv. Den gruppen tilhører også det norske samfunn, og hvordan ønsker de å bli tatt imot? Ved å se på de erfaringene de har gjort seg, sier det samfunnet noe om hva som er en best mulig måte å bli tatt imot. Nordisk adopsjonsråd går i disse dager ut med

problematismen rundt rasisme, som i større grad har rammet den internasjonalt adopterte. Det er behov for klokere tilnærming til annerledeshet (Sten Juul Petersen, Adopsjonsforums nettside, 2011).

Risikofaktorer ved gjennomføring av prosjektet

Jeg kan ikke se noen risikofaktorer ved gjennomføringen av dette prosjektet. Forsøkspersonen er over 18 år, fortellingene som skrives er anonyme. Dermed vil det ikke være noen risiko for verken den internasjonalt adopterte, forsker, samfunnet eller vitenskapen.

Forskerens påvirkning

Min eneste påvirkning på informanten er utfordringen til å skrive sin egen fortelling. Jeg er selv sterkt personlig involvert i temaet siden jeg selv er adoptivmor. Dette er noe jeg må ha bevissthet rundt i analyseprosessen.

Forforståelsen er den ryggsekken vi bringer med oss inn i forskningsprosjektet, før det starter. Innholdet i denne ryggsekken påvirker hele veien måten vi samler og leser våre data (Kirsti Malterud, 2003). Motivasjonen for å sette i gang med forskning omkring et tema, kan også ligge her. I mitt tilfelle, stemmer dette.

Hans Georg Gadamer snakker om at det trengs en kritisk måte å forholde seg til historien på. For å kunne leve, må en også kunne frigjøre seg fra det fortidige (Tore Nordenstam, 2006). Akkurat dette er viktig å være seg bevisst i min forforståelse som adoptivmor ved analyse av data som kommer inn. For Bourdieu finnes ingen verdifri, nøytral objektivitet. Det finnes kun ”agenter” som er posisjonert i felter. Deltager-objektivitet innebærer at en engasjerer seg i sitt objekt, men at man hele tiden objektiviserer sin relasjon. Bourdieu kaller dette ”refleksiv sosiologi” (Lisanne Wilken, 2006). Med denne forforståelsen ønsker jeg å gå inn i min rolle som bevisst forsker.

Vedlegg nr 3 – Søknad til NSD

Jeg heter Siri Marte Moseid, og studerer psykisk helsearbeid ved Universitetet i Agder. Det neste året skal jeg skrive masteroppgave om internasjonalt adopterte.

Hensikten med denne studien er å få bedre kjennskap til de internasjonalt adopterte barns opplevelse av å vokse opp i Norge. Hvordan er det for dem å vokse opp i spenningsfeltet mellom et hovedsakelig etnisk norsk miljø med en norsk familie, og samtidig ha et annerledes utseende. Dette var også temaet i septembernummeret av Adopsjonsforums medlemsblad. Lite har blitt forsket på dette temaet tidligere, og dermed opplever jeg dette som viktig! For å undersøke dette vil jeg gjerne samle inn fortellinger fra dere som har erfaringer, og dermed mener jeg Adopsjonsforums nettside er det rette stedet å spørre om dette:

Er du over 18 år, så ønsker jeg veldig å få fortellinger fra hvordan du har opplevd å vokse opp i Norge. – Det å gjerne føle seg norsk, men ha et annerledes utseende, hvordan har du opplevd dette? Spørsmålet gjelder både barndom og/eller ungdomsår.

Adopsjonsforum har laget en link til min mail. Mailen og eventuelle andre personidentifiserende opplysninger vil bli slette så fort vedlegget er lagret, og senest innen 01.04.2012. Det vil da ikke lenger være mulig å identifisere deg i datamaterialet. Det er frivillig å delta, og jeg er underlagt taushetsplikt.

Studien er meldt til personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskaplig datatjeneste AS, og godkjent

Resultatene av studien vil bli bekjentgjort via Adopsjonsforums nettsted.

Veileder ved UIA er Anne Brita Torød.

Gleder meg til å lese din fortelling!

Mvh Siri Marte Moseid

NSD skriver i brevet:

* Det bør avklares med behandlingsansvarlig (UIA) om personopplysninger kan behandles på privat bærbar datamaskin og minnepenn. Det bør avklares om sensitive opplysninger kan sendes over internett, og hvilke sikkerhetstiltak det er nødvendig å iverksette for å ivareta respondentens konfidensialitet i forbindelse med innsending.

